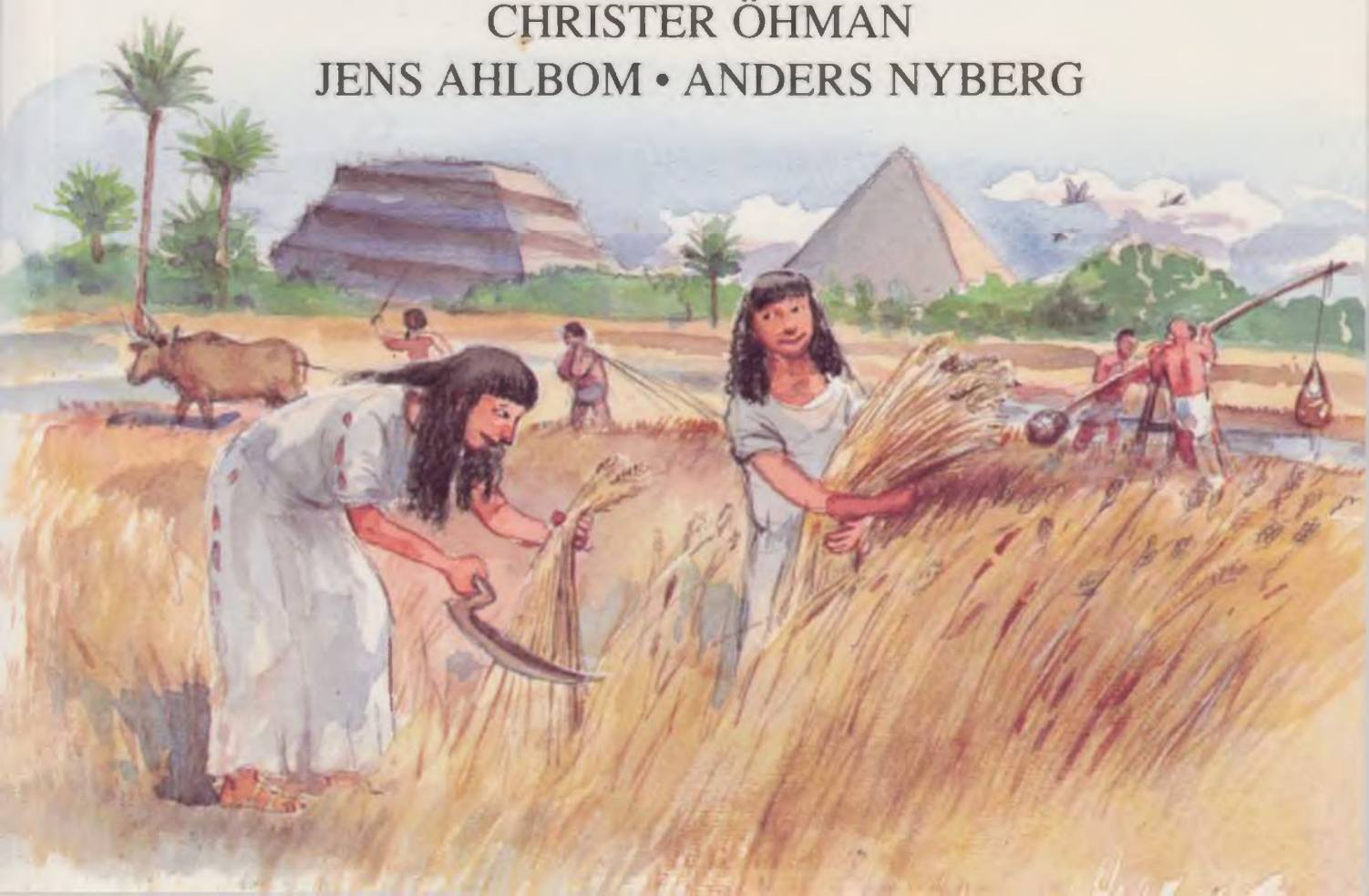
ÇOCUKLAR İÇİN DÜNYA TARİHİ I

TAŞBALTALAR *ve* PİRAMİTLER

CHRISTER ÖHMAN
JENS AHLBOM • ANDERS NYBERG

ÇOCUKLAR İÇİN DÜNYA TARİHİ I

Bu kitap bir tarih kitabıdır. İnsanların değişik çağlarda ve değişik ülkelerde nasıl yaşadıklarını anlatır.

Afrika'dan yola çıkan ilk insanlar yalnızca hayvanları avlamayı, yenilebilir kökleri ve meyveleri toplamayı biliyorlardı.

'Taşbaltalar ve Piramitler'de insanların heyecanlı serüvenlerine eşlik ederek hayvanları nasıl evcilleştirdiklerini, ekin ekmeyi, kendilerine giysi ve kap kacak yapmayı nasıl öğrendiklerini göreceğiz. Afrika'dan başlayarak Fırat, Dicle ve Nil nehirlerinin kıyılarına, Hindistan'a Çin'e ve diğer bölgelere nasıl yayıldıklarını izleyeceğiz. Gittikleri her yerde farklı uygarlıklar kurarken neler yaşadıklarına tanık olacağız.

İlkçağ köyleri nasıldı?
Nuh'un Gemisi sellerden nasıl kurtuldu?
Hammurabi Yasaları nasıl ortaya çıktı?
Piramitler nasıl yapıldı?
Hz. Musa Mısır'dan Filistin'e nasıl göç etti?
Çin Seddi nasıl inşa edildi?
Buda kimdi ve nasıl yaşadı?
Ve bilmediğiniz daha nice öykü...

I. Cilt **Taşbaltalar ve Piramitler**, ilk insanlardan sıfır yılına.
II. Cilt **Şehirler ve Efsaneler**, Antik Yunan ve Roma Uygarlıkları.
III. Cilt **Azizler ve Şövalyeler**, Ortaçağ.
IV. Cilt **Krallar ve Kaşifler**, 1500-1700 arası.
V. Cilt **Devrimler ve Buhar Makinesi**, 1800-1900 arası.
VI. Cilt **Savaşlar ve Bilgisayar**, 1914'ten günümüze.

ISBN 975-8726-00-5

kırmızıKalem

İÇİNDEKİLER

AFRİKA
Herşey Nasıl Başladı?..... 6
İnsanlar Bütün Dünyaya Yayılıyor 8
KUZEY AVRUPA
Bir Taş Çağı Köyü..... 10
ÇATALHÖYÜK
Aletler Anlatıyor..... 12
BÜTÜN DÜNYA
Becerikli Avcılar..... 14
ÖN ASYA
En Önemli Buluş..... 16
BÜTÜN DÜNYA
İnsanlar Başka Şeyler de Buldular..... 18
SÜMERLERİN ÜLKESİ
Fırat Kıyılarında..... 20
Ur Şehri..... 22
Büyük Tufan..... 24
Büyük Cenaze..... 28
BABİL
Hammurabi Yasaları..... 30
MISIR
Büyük Kuraklık..... 32
Nil Yaşam Veriyor..... 34
Kutsal Yazı..... 37
Piramitler..... 38
Ölümden Sonra Hayat..... 40
Her Şeye Tanrılar Karar Veriyor..... 41
FİLİSTİN
İbrahim'in Soyu..... 42
Yakup'un Oğulları..... 44
MISIR
Yusuf ve Firavun..... 46
Hz. Musa..... 48
Hz. Musa Lider Oluyor..... 50
HİNDİSTAN
Mohenjo Daro Şehrinde..... 52
Buda..... 54
ÇİN
Çin Seddi..... 58

Kırmızı Kalem Yayınları
Çocuk Kitaplığı - 1
Çocuklar için Dünya Tarihi I - Taşbaltalar ve Piramitler
Barnens Världshistoria Del I - Stenyxor&Pyramider
© Metin: Christer Öhman
© Resimler: Jens Ahlbom, Anders Nyberg
Çevirenler: Murat Özsoy, Vahide Yılmaz, Hasan Özkan

Kitap Editörleri: Ali Arda, Mahir Dönmezer
Baskı Hazırlık: Kırmızı Kalem
Baskı-Cilt: Göksu Mabaacılık
Flim Çıkış ve Montaj: Göksu Grafik
Aralık 2003 / İstanbul
ISBN 975-8726-00-5

© KırmızıKalem
Basım ve yayın hakları Kırmızı Kalem Yayınları'na aittir.
© Raben&Sjögren Bokförlag

Kırmızı Kalem Yayınları - Dizgi Bilgisayar Yay. Danışmanlık İletişim San. Tic. Ltd. Şti.
Millet Cad. Muratpaşa Sk No: 8/513 Aksaray/İstanbul
Telefon: (0 212) 293 11 02 Faks: (0 212) 293 11 03
e-posta: kkalem@operamail.com

CHRISTER ÖHMAN
JENS AHLBOM - ANDERS NYBERG

TAŞBALTALAR ve PİRAMİTLER

Çevirenler:
Murat ÖZSOY - Vahide YILMAZ - Hasan ÖZKAN

kırmızıKalem

HER ŞEY NASIL BAŞLADI?

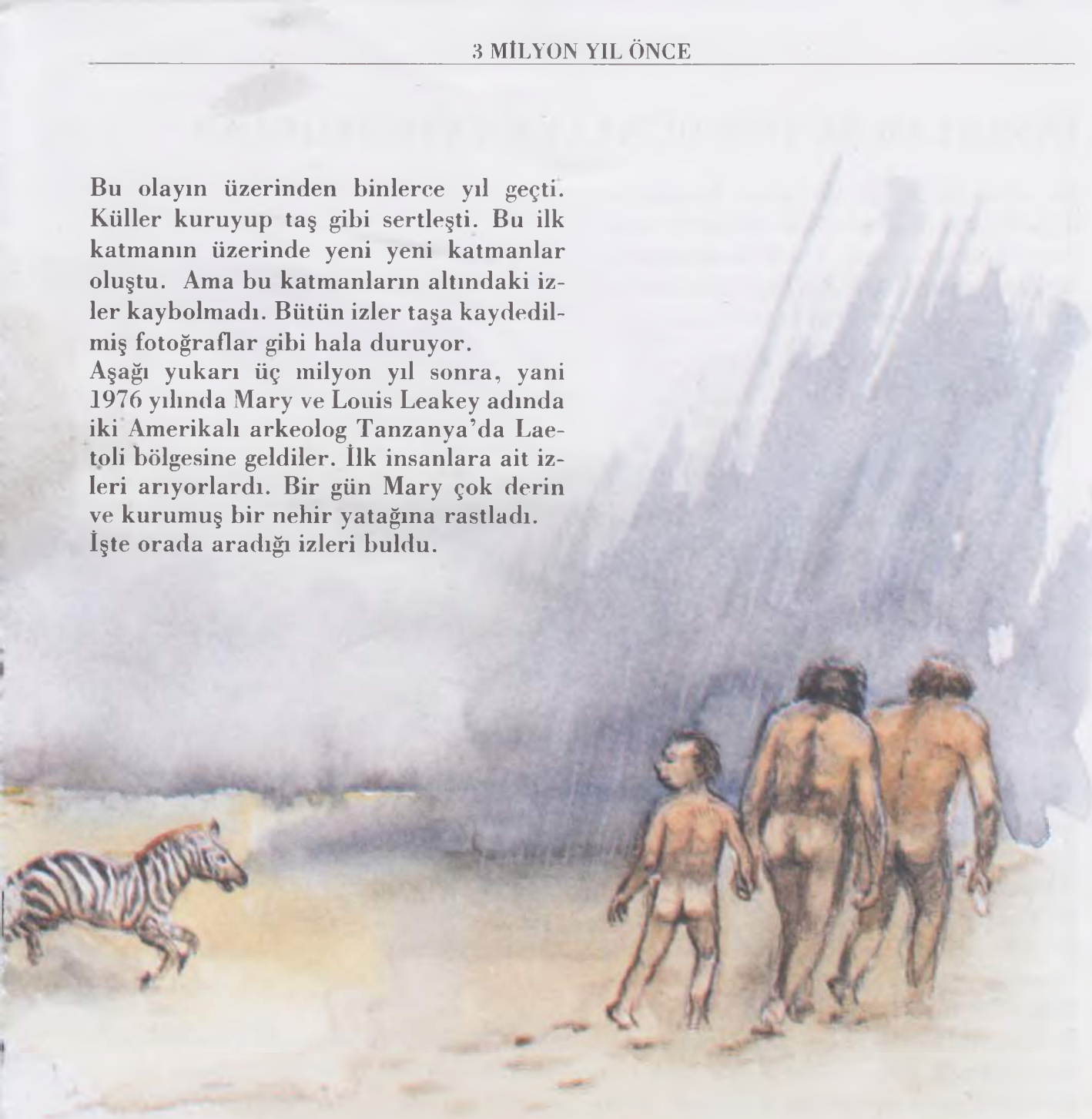
Uzakta bir volkan görüyoruz. Lavlarını öfkeyle püskürtüyor. Gökyüzünde kül ve dumandan siyah bir bulut oluşmuş. Sıcak küller yavaş yavaş toprağa dökülüyor. Bunaltıcı bir sıcak var. Korku heryeri sarmış. Birazdan kızgın lavlar ateşten bir nehir gibi dağın tepesinden aşağılara akacak. Bütün canlılar bu öfkeli dağdan uzaklaşmaya çalışıyor. Bizim gördüğümüz yalnızca zebralar ve bufalo.

Büyükten küçüğe bütün canlılar bu cehennemden kaçıyor. Aaa bunlar da ne? Uzakta garip yaratıklar var. Biri küçük ikisi büyük... Büyük maymunlara benziyorlar ama... Yoksa bunlar insan mı? Üçü de iki ayağının üzerinde duruyor.

Birden yağmur başlıyor. Bir kül yağmuru bu. Yumuşak nemli bir tül gibi ovanın üzerine yayılıyor. Bu örtünün üzerinde bütün canlıların ayak izleri kalıyor.

Bu olayın üzerinden binlerce yıl geçti. Küller kuruyup taş gibi sertleşti. Bu ilk katmanın üzerinde yeni yeni katmanlar oluştu. Ama bu katmanların altındaki izler kaybolmadı. Bütün izler taşa kaydedilmiş fotoğraflar gibi hala duruyor.
Aşağı yukarı üç milyon yıl sonra, yani 1976 yılında Mary ve Louis Leakey adında iki Amerikalı arkeolog Tanzanya'da Laetoli bölgesine geldiler. İlk insanlara ait izleri arıyorlardı. Bir gün Mary çok derin ve kurumuş bir nehir yatağına rastladı. İşte orada aradığı izleri buldu.

Üç milyon yıldan daha fazla bir zaman önce buradan biri çocuk üç kişi geçmişti. İki ayakları üzerinde yürümüş oldukları açık bir şekilde görülüyordu.

Arkeologlar eski zamanlara ait izleri araştırırlar. Yeraltındaki izlerin kazı sırasında zarar görmemesi için çok dikkatli çalışmak zorundadırlar. En küçük bir izi kaybetmemek için kazı yerinden çıkarılan toprağı elekten geçirirler. Bir kalıntının zarar görmemesi için küçük fırçalarla çalışırlar.

İNSANLAR BÜTÜN DÜNYAYA YAYILIYORLAR

Bu kitap bir tarih kitabıdır. İnsanların değişik çağlarda ve değişik ülkelerde nasıl yaşadıklarını anlatır. Tarih ilk insanlarla birlikte başlar. Akıllı baykuşa göre bunun nedeni tarihi insanların yazmasıdır.

Tarihi karıncalar yazsaymış tarih karıncalarla başlarmış. Neyse, biz insanların tarihini anlatıyoruz.

Araştırmacılara göre insana benzeyen ilk yaratıklar yaklaşık üç milyon yıl önce Doğu Afrika'da yaşadı. Bunlara Latince Australopithecus, yani "Güneyden Gelen Maymun" denildi.

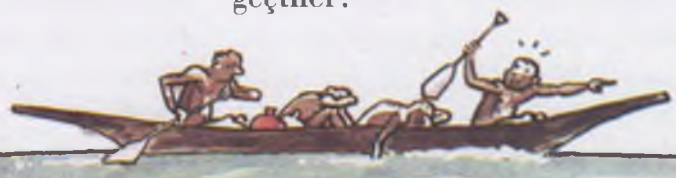
Bu Australopithecus'lar bizim şimdi göründüğümüz gibi değillerdi. Boyları 120 santimetreyi geçmiyordu. Dizlerini kırarak yürüyorlardı. Bizimkinden daha düz ve uzun alınları vardı. Ama iki ayakları üzerinde yürüyorlardı. Ağaçların yere yakın dallarından meyve ve yemiş toplayabiliyorlardı.

Sonra binlerce yıl geçti. Birbirine benzeyen günlerin tekrarlandığı binlerce yıl.

İnsanlar yavaş yavaş yeryüzüne yayılmaya başladı. Avrupa, Hindistan ve Çin'e kadar gidebildiler.

O zamanlar Sibirya ve Alaska arasında kara bağlantısı olduğu için Amerika'ya da geçtiler.

yıllar yılları, yıllar yılları, yılları, yıllar yılları kovaladı...

İnsanların alet ve silahlarını taştan yaptıkları bu çağa taş çağı adı verildi.

Bu çağda insanlar avlanarak, meyveleri ve yenil00ebilir bitki köklerini toplayarak yaşıyorlardı.

Ama Avustralya ve Güney Denizi adalarına gidebilmek için kayıklarda kürek çekmek zorundaydılar.

İnsanlar en sonunda kuzeye ulaştılar.

BİR TAŞ ÇAĞI KÖYÜ

Bir taş çağı köyündeyiz. Bu köy deniz kıyısına kurulmuş. Ormanlar denize kadar uzanıyor. Sıcak bir yaz günü. Sahilde ağaç ve yapraklardan yapılmış evler var. Köpekler havlıyor. Evlerin önünde kadınlar oturmuş çalışıyor. Çocuklar deniz kıyısında çırılçıplak oynuyor.
Köydekiler bir gün önce büyük bir geyik avlamış. İki kadın bu geyiğin etini pişiriyor. Kadınların bir kısmı da geyiğin derisini yere germiş, taşları deriye sürterek giysi yapmak için hazırlıyor.

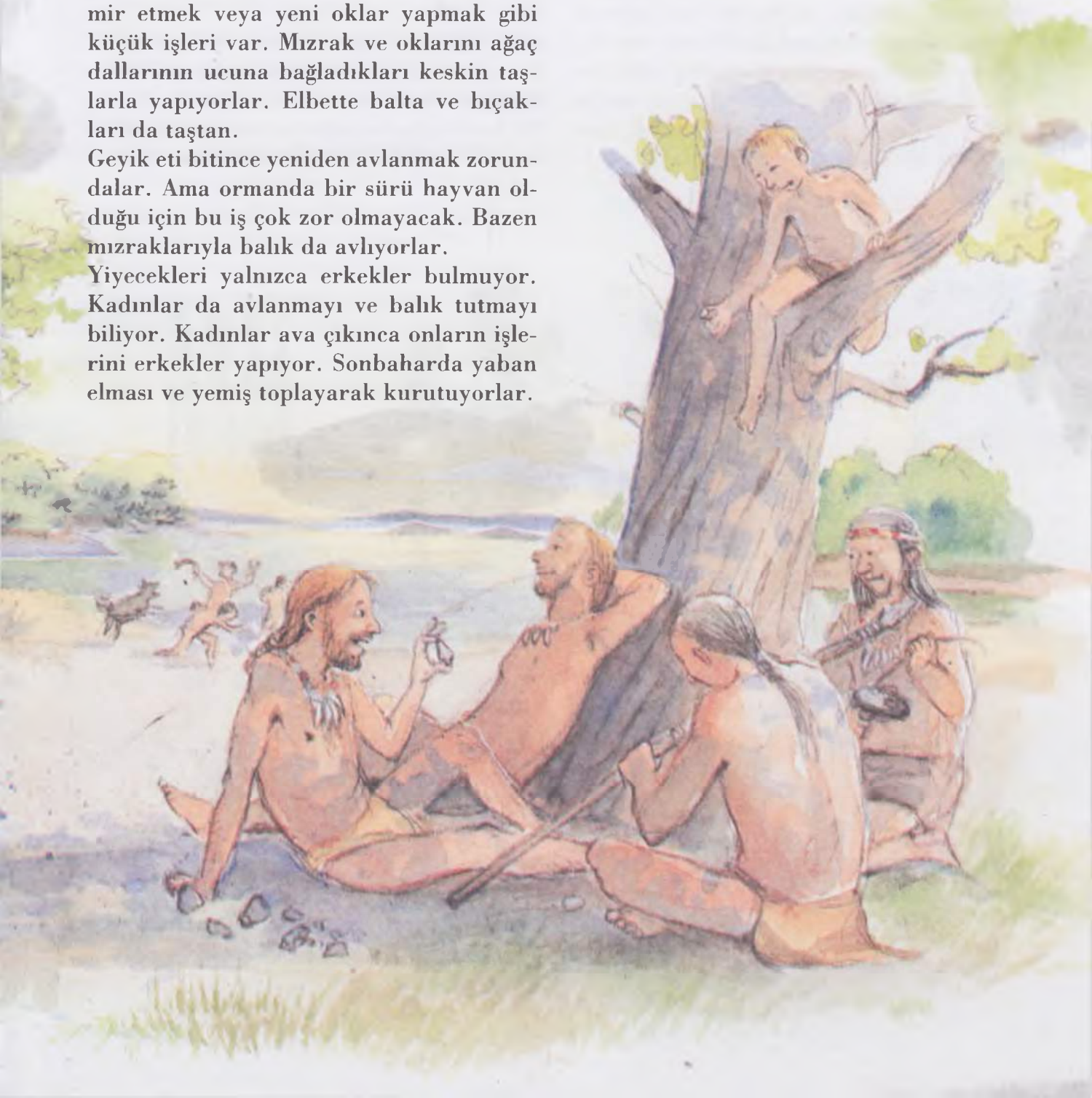
Bu köyün kadınları deri işleme konusunda oldukça ustalaşmış. Derinin iç tarafındaki yağlar bütünüyle kazınmazsa derinin çürüyeceğini biliyorlar. Kadınlar geyiğin kemiklerinden tarak, kolye, küpe ve birtakım aletler yapıyor.

Erkekler büyük bir ağacın altına oturmuş dinleniyor. Şimdi birkaç gün yetecek yiyecekleri olduğu için yapacakları fazlaca iş yok. Av sırasında kırılan bir mızrağı tamir etmek veya yeni oklar yapmak gibi küçük işleri var. Mızrak ve oklarını ağaç dallarının ucuna bağladıkları keskin taşlarla yapıyorlar. Elbette balta ve bıçakları da taştan.

Geyik eti bitince yeniden avlanmak zorundalar. Ama ormanda bir sürü hayvan olduğu için bu iş çok zor olmayacak. Bazen mızraklarıyla balık da avlıyorlar.

Yiyecekleri yalnızca erkekler bulmuyor. Kadınlar da avlanmayı ve balık tutmayı biliyor. Kadınlar ava çıkınca onların işlerini erkekler yapıyor. Sonbaharda yaban elması ve yemiş toplayarak kurutuyorlar.

Taş çağı insanları, yemek artıklarını büyük bir çukura gömüyor. Böylece bu artıkların kokmasını ve sineklerin toplanmasını engelliyorlar.

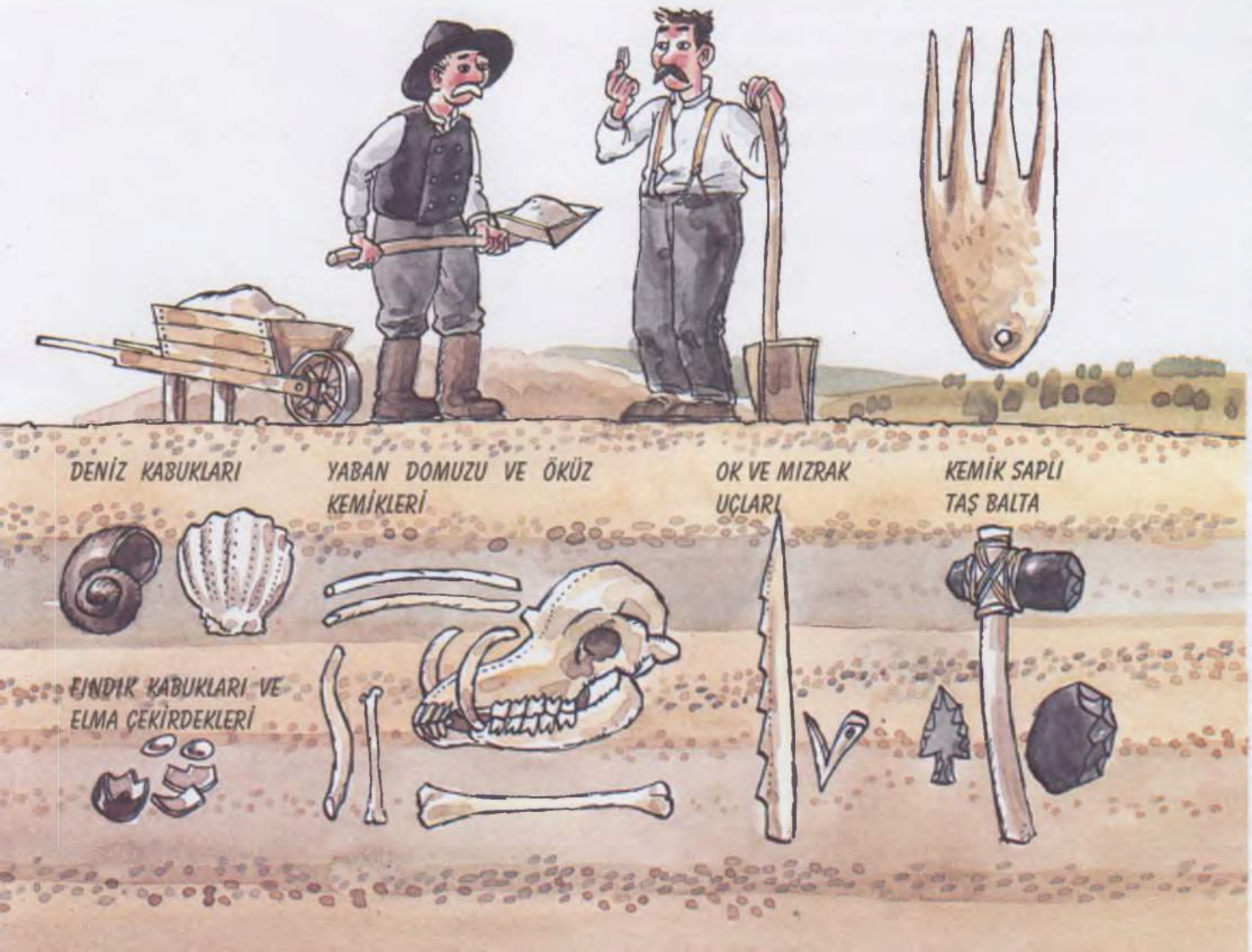
ALETLER ANLATIYOR

Taş çağında insanlar nasıl yaşıyordu? Bunu, onlardan bize kalan aletlerden öğreniyoruz.

Çatalhöyük yakınlarında bir yer; çiftçi Mehmet, çiftliğine giden bir yol yapmak istiyor. Bunun için çakıla ihtiyacı var. İşçilerin eski bir nehir yatağından çakıl getirmelerini istiyor. Nehir yatağını kazan işçiler çakmak taşından ve kemiklerden yapılmış bir takım aletlere rastlıyor.

Kemiklerden bir tanesi, bir ele benziyor. Bu kemiği inceleyen işçiler kemiğin alt kısmında bir delik görüyor. Bunu bir insanın yaptığı belli. Bu dört dişli bir tarak olmalı.

Çiftçi Mehmet bunu Ankara'daki yetkililere gönderiyor. Araştırma için gelen arkeologlar burada kazı yapmaya başlıyor. Bu kazılarda taş çağında yaşayan insanların kullandıkları bir çok alet bulunuyor.

Böylece Çatalhöyük'te yaşayan taş çağı insanlarının nasıl yaşadıklarını öğrenebildik. Bunlara Homo Sapiens Sapiens deniliyordu. Latince olan bu sözcük 'Ne bildiğini bilen insan' anlamına geliyor.

Taş çağı insanları birçok önemli alet yapmıştı. Taşı yontup keskinleştirerek balta yaptılar.

Sağlam bir ağaç dalının ucunu sivriltip daha yumuşak bir ağaç parçasında açtıkları bir deliğe yerleştirip hızlı bir şekilde çevirerek ateş yakabiliyorlardı.

Düz bir dal parçasının ucuna sivri bir çakmak taşı yerleştirerek ok yaptılar.

Keskin çakmak taşlarıyla geyik, öküz ve diğer hayvanların derilerini kazıyarak kullanılmaya hazır hale getirdiler. Kemikten yaptıkları iğneler ve ağaç liflerinden elde ettikleri ipliklerle bu derileri dikip elbise yaptılar.

Sağlam bir dal parçasını alıp eğdiler. İki ucuna ip bağlayarak yay yaptılar. Böylece ok ve yay sahibi olmuşlardı.

BECERİKLİ AVCILAR

Taş çağı insanları çok kurnaz avcılardı. İşte burada, önce mamutların geçtiği yolları buluyorlar. Derin bir çukur kazıp üzerini dallarla kapatıyor ve dalların üzerini otlar ve yapraklarla örtüyorlar. Şimdi koşarak mamutlar geliyor. Bir mamut çukura düşüyor. Çaresizlik içinde kurtulmaya çalışıyor. Ama ne yaparsa yapsın kurtulma şansı yok. Çukur kurtulamayacağı kadar derin kazılmış; şimdi sıra avcılarda. Saklandıkları yerden ortaya çıkıyorlar. Mamut artık kendini savunamayacak kadar çaresiz. Avcılar hep birlikte mızraklarını mamuta saplıyor. Uzun zaman alsa da sonunda mamut ölüyor. Avcılar onun kocaman bedenini parçalara ayırıp evlerine taşıyorlar.

Şimdi ailelerine aylarca yetecek kadar etleri var. Etleri yaktıkları ateşin dumanında tütsüleyerek, ya da küçük parçalara ayırıp güneşte kurutarak uzun süre kokmadan ve çürümeden saklayabiliyorlar.

Taş çağında niçin bu kadar çok hayvanın yok edildiğini şimdi anlıyorsunuz değil mi?

Başka bir grup avcı yabani atları yakalamak istiyor.
Çayırda otlayan bir yabani at sürüsüne sessizce yaklaşıyorlar. İşte, çok yakınlarına geldiler. Sürünün otladığı çayırların içine saklanarak atları üç taraftan çeviriyorlar. Birdenbire ayağa kalkıyor, bağırıyor ve taş atıyorlar. Bazılarının elinde yanan meşaleler var. Atlar korkuyla kaçmaya başlıyor. Ama önlerinde derin bir uçurum var. Çaresizce uçurumdan aşağı yuvarlanıyorlar.

Ama bu ziyafetten pay almak isteyen başkaları da var.

EN ÖNEMLİ BULUŞ

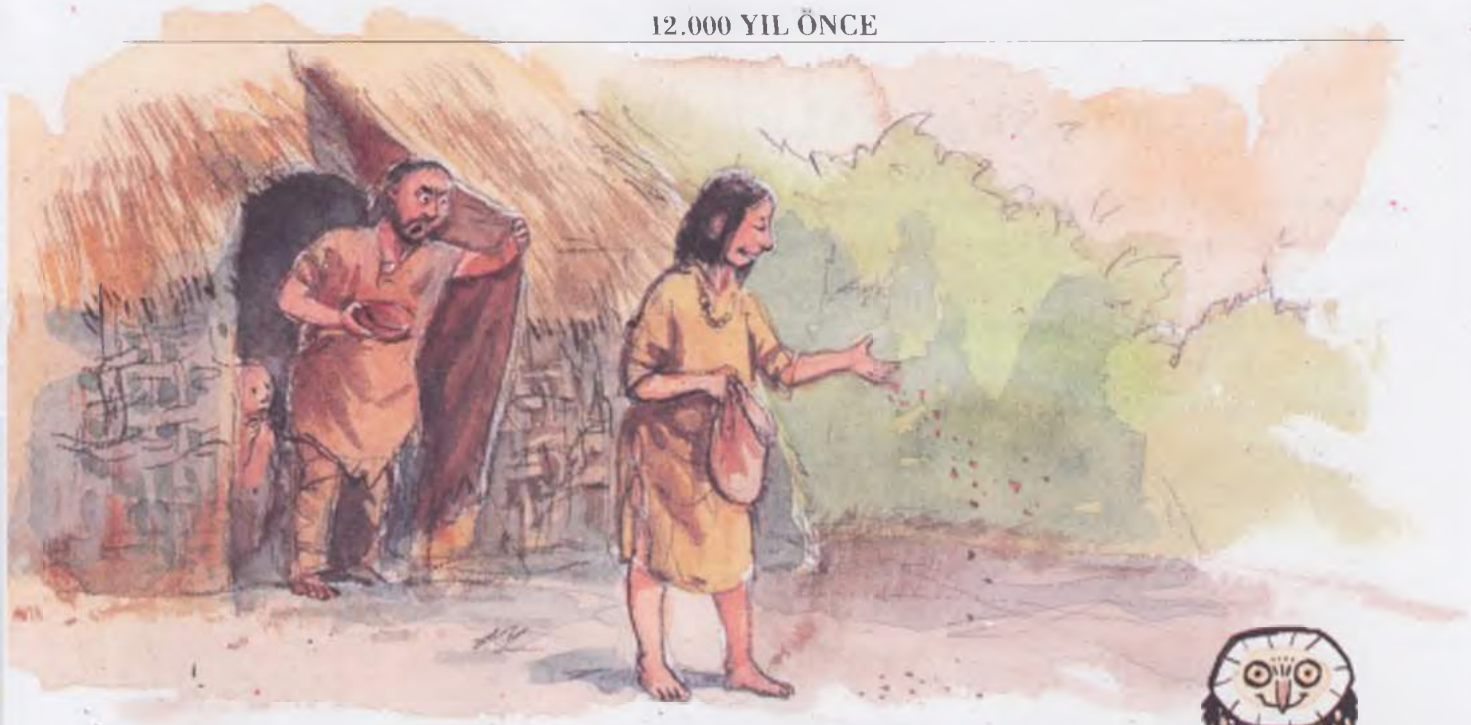
İnsanlar kuzeye göç etmeden önce, bugün Irak dediğimiz bölgede çok önemli bir şey keşfetti. Bu, dünya tarihinin en önemli buluşlarından biriydi.

12 bin yıl önce güneşli güzel bir günde bir dağ yamacında bir kadın yürüyor. Önemli bir şeyler düşünüyor olmalı. Çevresindeki bitkilerin tohumlarını defalarca toplamış.

Bu tohumları taştan yapılmış bir kaba boşaltacak, sonra başka bir taşla bu tohumları ezip un elde edecek. Ve bu unla çocuklar için güzel bir bulamaç hazırlayacak.

Önceki yaz topladığı tohumların bir kısmı kulübesinin önüne dökülmüştü. Tam onların döküldüğü yerde, daha önce tohumlarını topladığı bitkilerin büyüdüğünü görüyor.

Tohumların bir kısmını ayırıyor ve kulübenin yakınlarında bir yere serpiyor.
İşte! Tohumları serptiği yerde bir sürü başak boyatmış! Her başakta da yığınla tohum.
Şimdi bu kadın tohum toplamak için uzaklara gitmeyecek. Hemen evinin önünden toplayabilecek.
Irak'taki bu kadın dünyanın en önemli buluşunu yaptı. Onun bulduğu şey: TARIM! O günden sonra bütün dünya bu buluşun nimetlerinden faydalandı. Eğer bugün biz ekmek ve pasta yiyebiliyorsak bu kadının sayesinde oldu.

Belki tarımı buradaki kadından başka biri bulmuştu. Çok uzun yıllar geçtiği için kimin bulduğunu tam olarak bilemeyiz Ama tahminen anlattığımız gibi olmuştur.

Sonra binlerce yıl geçti. Yıllar yılları kovaladı. Anadolu, Mısır, Hindistan, Çin, Afrika ve Amerika'da tarım gelişti.

İNSANLAR BAŞKA ŞEYLER DE BULDULAR

İnsanlar, silah ve aletlerini taş ve ağaç yerine metalden yapmayı öğrendi. Belki de bu, birinin tesadüfen bulduğu bir parça bakırdan balta yapmasıyla başladı. Daha sonra bakıra kalay karıştırarak BRONZ yapmayı öğrendiler.

Bronzdan balta yapmak isteyen biri bakırla kalayı bir kapta eritiyor.

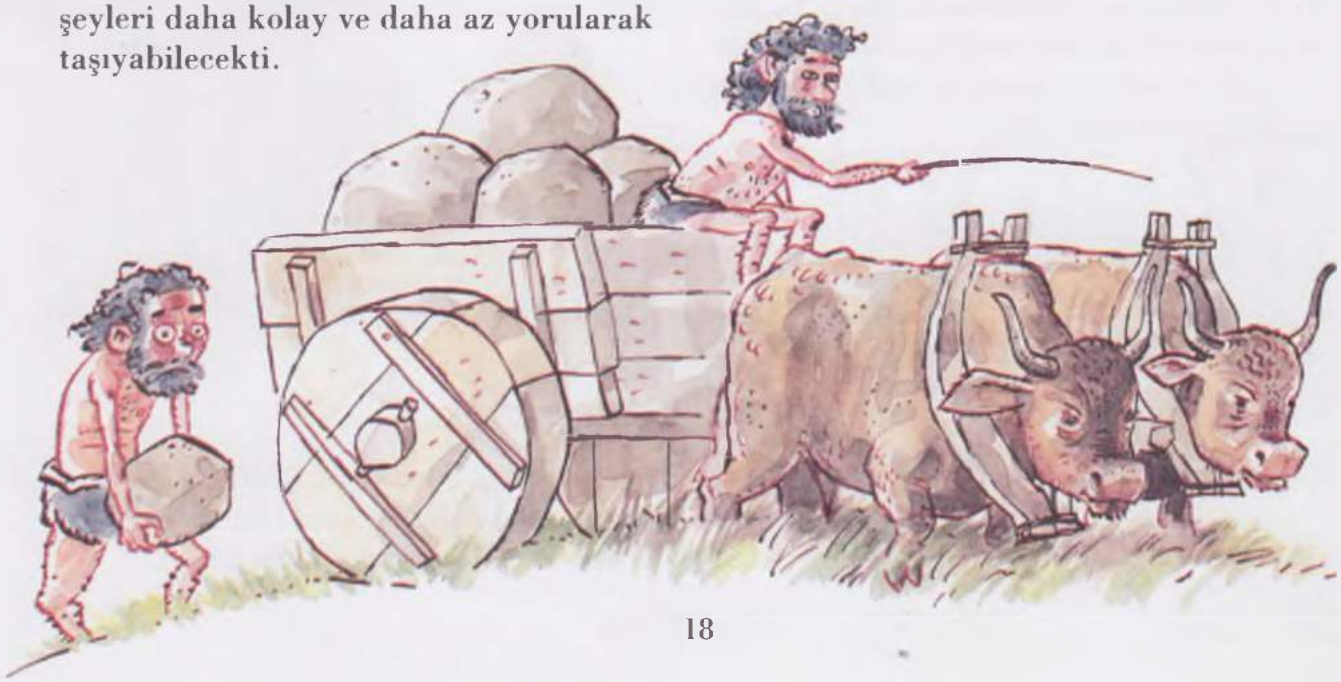

Bu eriyiği çamurdan yaptığı bir kalıba boşaltıyor.

Bronz soğuduğunda kalıptan çıkarıyor. Şimdi iyi bir baltası var. Taştan yaptığı baltalardan daha keskin ve daha dayanıklı.

Ve biri TEKERLEĞİ buldu. Böylece ağır şeyleri daha kolay ve daha az yorularak taşıyabilecekti.

Biri SABAN'ı buldu. Şimdi toprağı daha iyi ve derin sürebilir. Böylece daha çok ürün elde edebilecek.

Ve başka biri çamurdan ÇÖMLEK yapmayı akıl etti.

Bunun için önce bir parça çamuru düz bir tabak şeklinde açıyor, bu çömleğin dibi oluyor. Sonra çamurdan yuvarlak çubuklar yapıp bunları birbirinin üstüne daire gibi kıvırarak koyuyor, üzerlerine bastırarak güzel bir çömlek elde ediyor. Sonra bu yaptığı çömleği ateşte pişirerek daha sert ve dayanıklı olmasını sağlıyor. Böylece içinde su taşıyıp yemek yapabiliyor.

FIRAT KIYILARINDA

Tekrar Irak'a gidiyoruz. Milattan 2500 yıl önce. Orada Aki'yle buluşuyoruz. O bir çiftçi. Onlara Sümer deniliyor. Aki, Fırat Nehri'nin kıyısında yaşıyor.

Fırat çok büyük bir nehir. Çok güçlü bir akıntısı var. Her ilkbaharda taşıp etrafını sular altında bırakıyor. Ama sular çekildiğinde Aki'nin tarlasında çok verimli bir çamur tabakası kalıyor. Yazları hiç yağmur yağmıyor. O zaman Aki ve diğer çiftçiler Fırat'tan su alıyorlar. Uzun kanallar kazarak tarlalarına akıtıyorlar suyu. Böylece kurak mevsimlerde bile tarlalarını sulayabiliyorlar.

Fırat kıyısındaki topraklar çok verimli. Aki öküzleriyle toprağını sürdüğü zaman, çok bereketli ürün elde ediyor. Aki ve komşuları senede iki defa ürün alabiliyor. Kanallar boyunca hurma ağaçları yetişiyor.

Aki, Ur şehrinin dışında yaşıyor. Orada yüksek duvarlar ve kanallarla çevrili bir kule var. Bu kule o kadar yüksek ki çok uzaklardan bile görülebiliyor. Ur'da tuğladan yapılmış evler ve büyük tapınaklar var. Bu tapınaklar teraslar halinde gökyüzüne yükseliyor.

Sümerler MÖ 3.000-2.000 yıllarında Fırat ile Dicle nehirlerinin kıyılarında yaşadılar.

Ur şehrinin kalıntıları arkeologlar tarafından açığa çıkarıldı.

UR ŞEHRİ

Ay Tanrısı Nanna, Ur'daki bir tapınakta yaşıyor. O, Gökyüzü Tanrısı Enlil'in oğlu ve Güneş Tanrısı Şamaş'ın babası. Hiç kimse Nanna'yı görmemiştir. Ama Sümer halkı herşeye O'nun karar verdiğini bilir. Eğer kızarsa tarlalardaki tohumları kurutur, savaşlar çıkarır ve insanları salgın hastalıklarla cezalandırır. Ama eğer keyfi yerindeyse tohumlar bire bin verir ve herkes mutlu olur.

Bu yüzden Ur halkı, Nanna'yı kızdırmamaya çalışır. Tapınakta yaşayan çok sayıda din adamı vardır ve bunlar tarlada çalışmaz. Din adamlarına rahip deniyor. Bütün işleri, günde birkaç kez Nanna'ya dua etmektir. Bu ibadetin nasıl yapılacağını ve Nanna'yı mutlu etmek için nasıl kurban sunulacağını yalnızca rahipler bilir. Bu nedenle Ur şehrinde rahiplerin önemli bir yeri var.

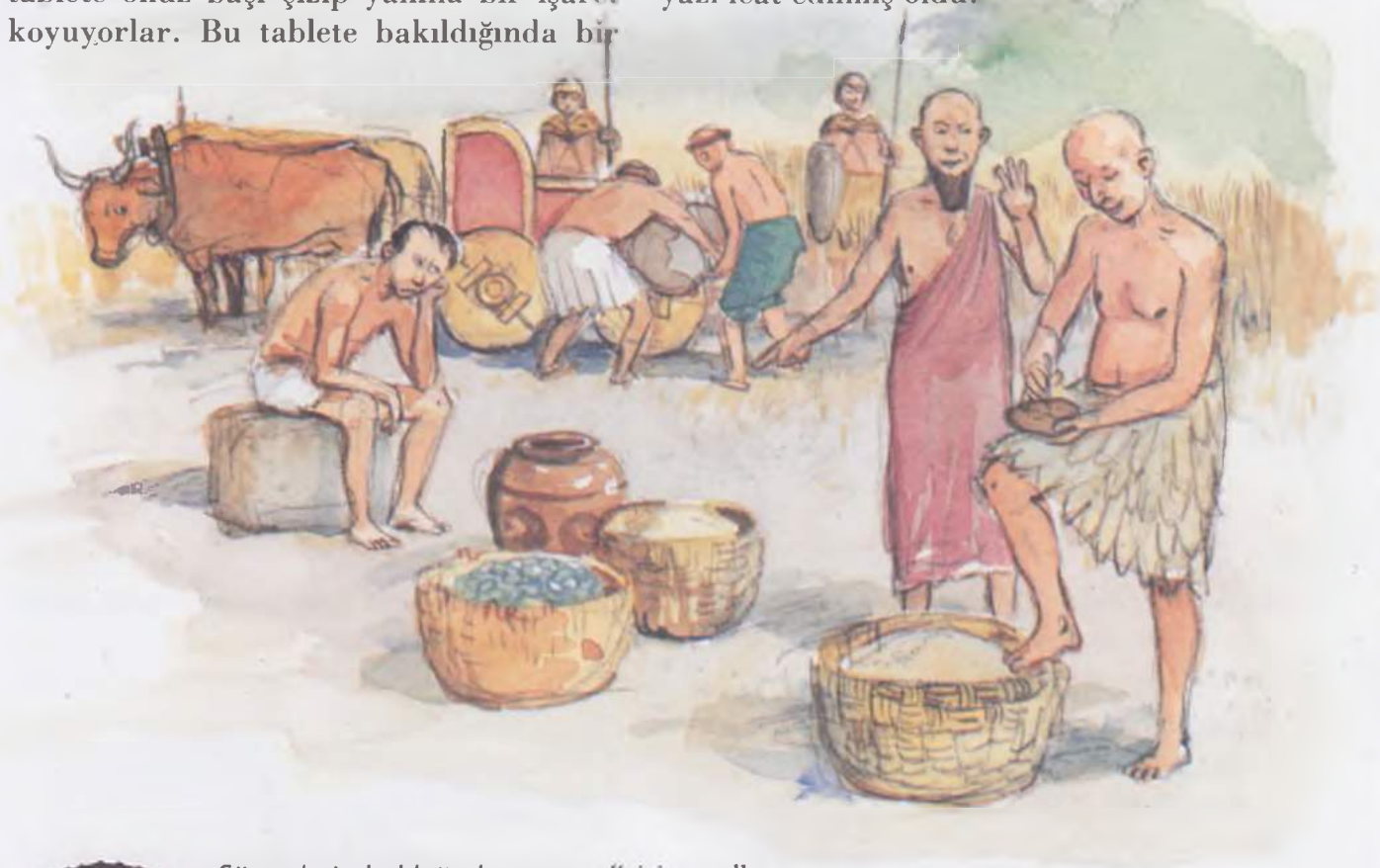
A-bar-gi rahiplerin lideri. O, yalnızca rahip değil, aynı zamanda kral. Ur ve çevresindeki yerleri o yönetiyor. Aki ve diğer çiftçiler ürünlerinin bir kısmını vergi ola-

rak ona vermek zorundalar. Kralın askerleri her yıl bu vergiyi ürünler daha tarladayken alır. Buğday, arpa, hurma ne varsa. Bazen bütün bir öküze el koyarlar.

Ur'un rahipleri ne kadar vergi alındığını kontrol etmenin akıllıca bir yolunu bulmuş. Diyelim ki bir çiftçiden bir öküz alıyorlar, o zaman çamurdan yapılmış bir tablete öküz başı çizip yanına bir işaret koyuyorlar. Bu tablete bakıldığında bir öküz alındığı anlaşılıyor.

Eğer bir çiftçi on fıçı buğday verdiyse o zaman bir buğday başağı çizip yanına on çizgi çekiyorlar. Daha sonra rahipler, "çiftçi" anlamına gelen bir işaret buldular. Bir başka işaret de "ödeme" anlamına geliyordu. Zaman içinde daha değişik anlamlar içeren işaretler de bulunarak ilk yazı icat edilmiş oldu.

Sümerlerin bulduğu bu yazıya "çiviyazısı" denildi. Bunun nedeni tabletlerdeki işaretlerin çivi gibi görünmesiydi. Çamur tabletler, yazı yazıldıktan sonra fırınlarda kurutulup sertleştirildiği için günümüze kadar dayanabildiler.

BÜYÜK TUFAN

Sümer tanrıları insanlardan bıkmıştı...

Tanrı Ea, diğer Tanrıların yanından gizlice ayrılarak, Utnapisthim adında bir adamın yanına geldi.

Bunun üzerine Utnapishtim, yedi katlı büyük bir gemi yaptı.

Sonra gemiye altın, gümüş ve haftalarca yetecek yiyecek yükledi. Karısı, çocukları ve hizmetçileri de gemiye bindi. Sonra her hayvandan bir dişi ve bir erkeği gemiye aldı. En sonunda kendisi de gemiye girdi ve kapısını sıkıca kapattı.

Gökyüzünde simsiyah, kocaman bir bulut belirdi. Ve daha önce hiç görülmemiş şiddette bir yağmur başladı.

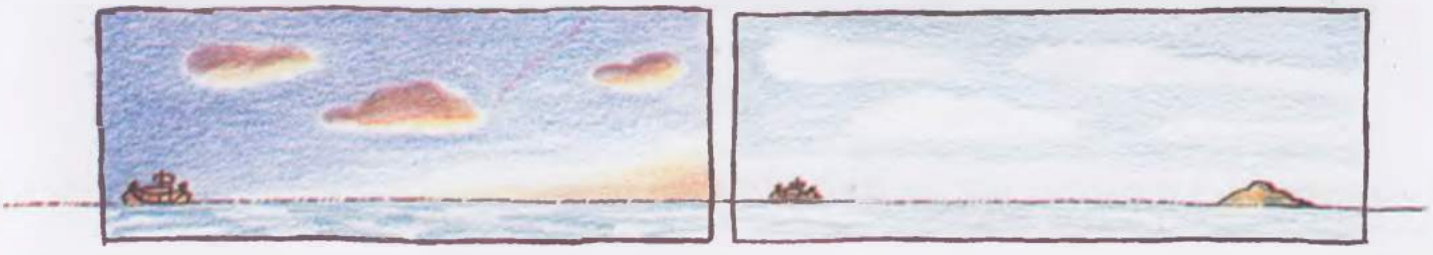
Altı gün yedi gece gökyüzü su olup yeryüzüne boşaldı. Kasırgalar, kırbaçlarını sallayıp durdu. Olağanüstü büyük bir dalga, şehirleri ve köyleri yuttu.

Yedinci gün yağmur ve fırtına durdu. Denizler sakinleşti. Utnapishtim bir delik açıp dışarı baktı.
Her taraf sular altındaydı. Bütün insanlar ve hayvanlar ölmüştü. Utnapishtim diz çöküp ağlamaya başladı.

Sonra tekrar dışarı baktı ve çok uzakta suları yırtıp çıkan bir dağ tepesi gördü. Geminin yönünü oraya çevirdi.

Bir gün bir gece yol aldıktan sonra gemi, bu dağın tepesinde karaya oturdu. Burada bir hafta kaldı. Sular alçalmaya başlamıştı. Utnapishtim, bir güvercin alıp gökyüzüne salıverdi.
Ama konacak bir yer bulamayan güvercin yorgun argın geri geldi.

Sular biraz daha alçalmıştı. Bu defa Utnapishtim bir kırlangıç bıraktı gökyüzüne.

Ama o da konacak bir yer bulamadı ve gemiye döndü.

Sonra sular biraz daha alçaldı. Bu kez bir kuzgunu salıverdi Utnapishtim.
Kuzgun uçtu uçtu, konabileceği kuru bir yer buldu ve geri gelmedi.

O zaman Utnapishtim, halkı ve hayvanlarıyla birlikte gemiyi terk etti. Dağda tanrılara adak olarak bir ateş yaktı.
Bugün yaşayan bütün insanlar Utnapishtim ve onun çocuklarından geliyor. Ve yeryüzünün bütün hayvanları da onun gemisine aldığı hayvanlardan.

Bu öykü Sümerlerin ülkesinde böyle anlatılıyor.
Ama biz bunu Nuh'un Gemisi olarak duymuştuk. Hatta bu gemi Ağrı Dağı'ndaymış

BÜYÜK CENAZE

Aki'nin gördüğü en korkunç olay, Kral A-bar-gi'nin cenaze töreniydi. Yaz ortasında bir gündü. Aki ne olup bittiğini görmek için Ur'a gitti.

Sokaklar hıncahınç doluydu. Kralın cesedi bir sedyeyle omuzlarda taşınıyordu. Kraliçe Şubad, sedyenin hemen arkasında yürüyordu. Saçları altın yapraklar ve tokalarla süslenmişti. Sessizce ağlayan kraliçe olağanüstü güzellikteydi.

Kraliçenin hemen ardında saraylılar yürüyordu. Onların ardında hizmetçiler. Herkes en güzel giysileriyle gelmişti. Hizmetçi kadınlar uzun kırmızı elbiseler giymiş, saçları gümüş bantlarla toplanmıştı. Saraylı kadınlar altın, gümüş, inci ve lapis denilen değerli mavi taştan takılar takmıştı.

Askerlerin bakır miğferleri ve mızrakları kızgın güneşin altında parıltılar saçıyordu. Herkes çok üzgün görünüyordu.
Tören alayının en sonunda, eşek ve öküzlerin çektiği arabalarda arp ve flütleriyle müzisyenler geliyordu.

Tören alayı, Ur'un ortasından kralın gömüleceği yere doğru gidiyordu. Burada kocaman bir çukur kazılmıştı.

4.500 yıl sonra ingiliz arkeologlar kral A-bar-gi'nin mezarını kazdı. Burada 59 insan, altı öküz, iki eşek iskeletiyle birlikte birçok süs eşyası buldular. Bu eşyaların çoğu bugün Londra'daki British Museum'da bulunuyor.

Taşıyıcılar kralın cenazesini bu kocaman çukura indirdi. Onları, saraylı kadın ve erkekler izledi. Onların arkasından askerler ve eşeklerle öküzlerin çektiği arabayla birlikte müzisyenler mezara girdi. Hepsinin ellerinde topraktan yapılmış bardaklar vardı. Birkaç seyis başları ileri doğru dursun diye eşek ve öküzleri kontrol etmek için mezarda yerlerini almıştı.

Taşıyıcılar kralın cenazesini kral mezarına bıraktı. Müzisyenler ağır ve acıklı bir parça çalmaya başladı. Herkes şarkı söylüyordu. Sonra bir rahip ileri çıkarak, yüksek bir sesle ay Tanrısından Kral A-bar-gi ve izleyenlerini yanına kabul etmesi için dua etti.

Sonra bakır bir çömlek ve küçük bir kepçeyle orada bulunanların bardaklarına bulanık bir içki koydu. Herkes bu içkiyi içti ve rahip mezardan çıktı. Müzisyenler çalmaya devam ediyordu. Bir süre sonra Aki mezardakilerin gözlerinin kapandığını ve uykuya daldıklarını gördü. Her şey sustuğunda, ellerinde balta olan birkaç uşak çukura inerek eşekleri ve öküzleri öldürdü. Sonra uykuya dalmış müzisyenlerin müzik aletlerini göğüslerine koyarak çukurdan çıktılar.

Ve köleler çukura toprak doldurmaya başladı. İnsanlar, hayvanlar ve eşyalar yavaş yavaş görünmez oldu. Sonunda bütün çukur toprakla doldu. Her şey bitmişti.

HAMMURABİ YASALARI

Fırat Nehri'nin kıyısında Babil adlı bir şehir vardı. M.Ö. 1700'de bu şehri Kral Hammurabi yönetiyordu.
Güneş Tanrısı Şamaş'tan bir takım emirler alan Hammurabi, bunları yasalar halinde yazarak herkesin uymasını zorunlu kıldı. Yasalar çiviyazısıyla büyük siyah bir taşa yazılmıştı ve 280 kuraldan oluşuyordu.

Eğer bir insan başka birinin gözünü çıkarırsa, onun da gözü çıkarılacaktır. Eğer biri başka birinin ayağını kırarsa onun da ayağı kırılacaktır.

Eğer bir soylu özgür bir adamın ayağını kırarsa iki gümüş sikke ödeyecektir. Eğer bir kölenin ayağını kırarsa köle sahibine kölenin değerinin yarısını ödeyecektir.

Bir gümüş sikke yaklaşık sekiz gramdı.

Eğer bir yapı ustası çürük bir ev yapar ve o ev çökerse bu usta öldürülecektir. Eğer bu evin çökmesiyle ev sahibinin oğlu ölürse o zaman yapı ustasının oğlu öldürülecektir.

Eğer biri hırsızlık yapmak için bir eve girerse hemen öldürülüp oraya gömülecektir.

Eğer biri sulama yaparken kanallardaki su taşar, komşusunun tarlasına zarar verirse, verdiği zararı karşılayacaktır.

Eğer karı koca anlaşamıyorsa hatanın kimde olduğu araştırılacaktır. Eğer koca karısını ihmal ediyorsa kadın, suçsuz demektir. O zaman kadın çeyizlerini alarak babasının evine gidebilecektir.

Eğer evli bir kadın, başka bir erkekle yakalanırsa ikisi birbirine bağlanarak nehre atılacaktır.

Eğer bir erkeğin evlendiği kadın hasta olursa, erkek başka bir kadınla evlenebilecektir. Ama, hasta kadını korumasız bırakamayacak; ona bir ev yapacak ve ölene kadar bakacaktır.

Eğer bir çocuk babasına vurursa elleri kesilecektir.

BÜYÜK KURAKLIK

MÖ 2500'lerde Mısır'dayız. Çiftçi Aki'nin ve Kral A-bar-gi'nin yaşadığı çağlar. Haziran sonlarında bir gün. Güneş, lekesiz mavi bir gökyüzünde bir ateş topu gibi parlıyor. Dayanılmaz bir sıcak var. İnsanlar ve hayvanlar sığınacak bir gölge arıyor.

Kuraklık dört aydır devam ediyor. Her şey toz gibi kuru, hiçbir şey yeşermiyor. Çayırlar, kahverengiye dönüşmüş. Tarlalarda toprak susuzluktan çatlamış.

İNSANLAR KORKU İÇİNDE!!!

Halk, tapınağın önünde toplandı. Tapınaktaki rahipler Nehir Tanrısına yalvarıyordu. "Ulu Hapi, Tanrıların babası. Zengin ve yoksul yan yana, sana yalvarıyoruz. Bizi susuz bırakma".

Halk, Nehir Tanrısına hediyeler getiriyor. Tanrı ve karısının altın, bakır ve gümüşten yapılmış heykelciklerini ve başka şeyleri tapınağın sunağına bırakıyorlar. Rahipler bir kez daha yalvarıyor: "Bize su ver!"

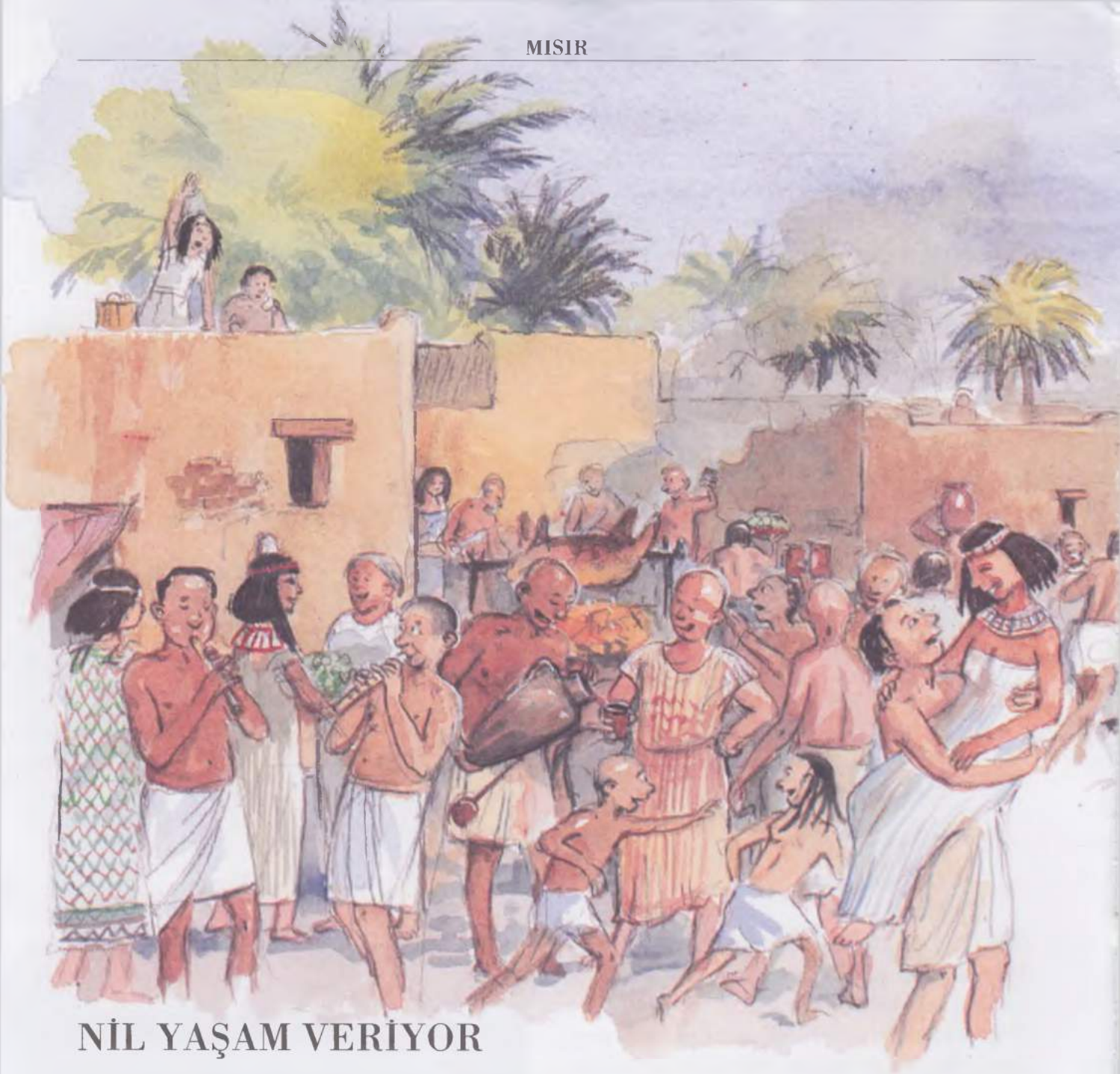

Sabahın erken saatlerinde oluyor bunlar. Birazdan güneş doğacak. Ve gökyüzünde tek bir damla bulut yok.

Doğuda, ufuk çizgisinde zayıf bir ışık parlıyor. Bu Sirius yıldızı. Bu yıl ilk defa kendini gösteriyor. Bu bir işaret! Demek ki Tanrı, onların yakarmalarını duydu. Bu yıldız göründüğünde suyun gecikmeyeceğini herkes biliyor.

Ertesi gün, Nil'in suları yükselmeye başlıyor. Çok yavaş olsa da bu fark edilebiliyor. Yavaş yavaş nehrin etrafındaki taşlar, sular altında kalıyor.

NİL YAŞAM VERİYOR

Mısır'da yeni yılın ilk günündeyiz. Büyük bir eğlence düzenleniyor. Herkes güzel kokular sürünüp en güzel elbiselerini giyiyor. Çiftçinin biri öküzünü kesmiş, bir başkası ekmek yapmış, bir diğeri meyveler getirmiş.

Bira ve şarap su gibi içiliyor. Dans edilip şarkılar söyleniyor. Ama önce tapınağa armağanlar sunuluyor. Bunlar; değerli takılar, şarap ve yiyeceklerden oluşuyor. Suyun, bu sene de gelmesi için Tanrıları hoşnut etmek gerek.

Yeni yılı kutlamak için Tanrı Amon, bir yelkenliyle Nil'de dolaşıyor. Halk, kutsal yelkenliyi gördüğü zaman tezahürat yapıyor.

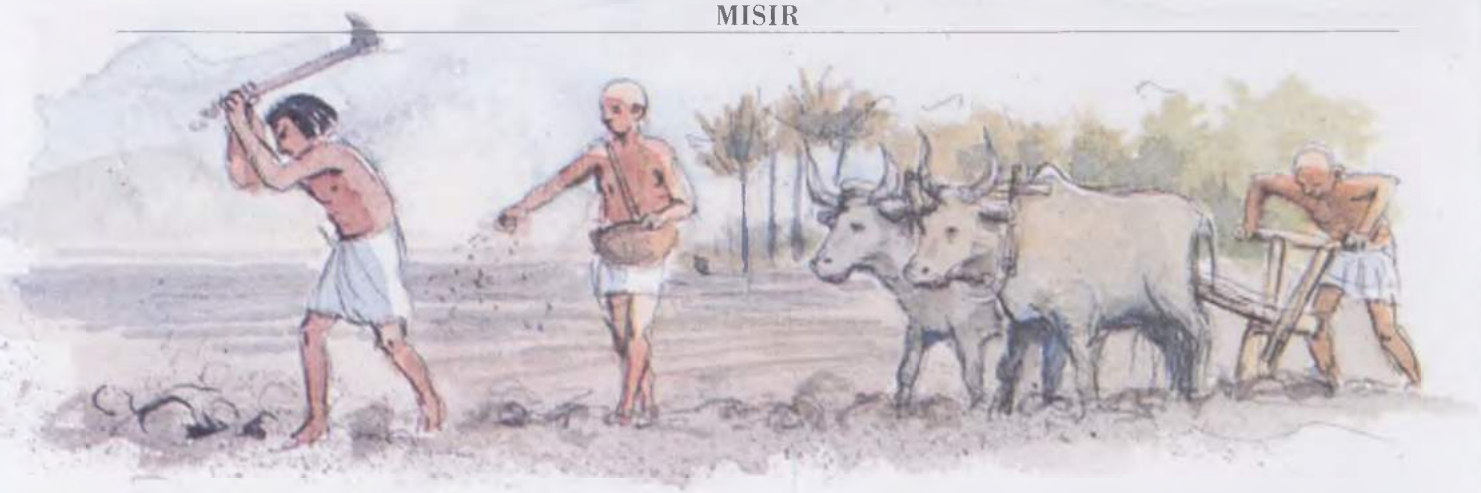

Nil, Afrika'nın içlerinden doğuyor. Yüksek dağların olduğu bu bölgede karlar hiçbir zaman tam olarak erimiyor. Dağların zirvesinde her zaman kar görebiliyoruz. Her bahar şiddetli yağmurlar yağıyor. Büyük sellerle taşan nehir, kuzeye doğru ilerliyor ve Nil, Mısır'a geldiğinde iyice coşuyor.

Nehir sürekli yükseliyor. Her geçen gün yatağı biraz daha genişliyor. Suyun yükselmesi iki ay boyunca devam ediyor. En sonunda bütün vadi sular altında kalıyor. Köyler ve şehirler birer ada görünümü alıyor.

Eylül ayının başlarında Nil yatağına çekilmeye başlıyor. İki ay sürüyor Nil'in bütünüyle çekilmesi. Geride, kalın bir balçık tabakası bırakıyor. Bu öylesine verimli bir tabaka ki, çiftçilerin toprağı gübrelemesine gerek kalmıyor.

Sular çekildiğinde çiftçilerin hızla ekime geçmesi gerekiyor. Toprak nemini kaybetmeden tarlalar ekime hazır hale getirilmeli. Önce çapalarla tarlada oluşan kesekler parçalanıyor.

Sonra ekim başlıyor. Biri boynuna taktığı torbadaki tohumları tarlaya saçıyor. Onu öküzlerin çektiği bir saban izliyor. Toprağı altüst ederek tohumları toprağa karıştırıyor.

Sonra tohumlar, tarlalarda boy atıyor. Ama hala yapılması gereken işler var. Tarlalar zararlı otlardan temizlenmeli, ekinlere zarar veren kuşlar ürkütülmeli. Tarlaya giren yabani hayvanlar kovulmalı.

Şubat ayının başlarında ekinler sararmaya başlıyor. Yakında ekinler biçilmeye hazır hale gelecek.

Köydeki herkes tarlaya gidiyor. Erkeklerin elinde kısa oraklar var.

Erkekler oraklarla ekinleri biçip yere bırakıyor, arkadan gelen kadınlar da onları toplayıp demet yapıyor.

Ekinler kaldırıldığında kurak aylar başlıyor. Dört ay boyunca gökyüzünde yakıcı bir güneş parlıyor. Hava dayanılmaz derecede sıcak. Her şey kuruyup dökülüyor, yeşil bir tek ot bile kalmıyor. Toprak susuzluktan çatlıyor.

Temmuz ayının başında, güneş doğmadan önce Sirius yıldızı yeniden yükseliyor. Bu, Nil'deki verimli hayatın devam edeceğinin göstergesi. İnsanlar bunu yine büyük bir şölenle kutluyor.

Ve böylece hayat Nil'le birlikte akıp gidiyor...

KUTSAL YAZI

Mısır halkı hiyeroglif (kutsal yazı) denilen bir yazı bulmuştu. Önceleri Mısırlılar, her sözcük için bir işaret kullanıyordu. Eğer kadın sözcüğünü yazmak istiyorlarsa kadın resmi, erkek sözcüğünü yazmak istiyorlarsa erkek resmi çiziyorlardı. Bu işaretlerden bir kısmı şöyle:

Daha sonra her sözcük için bir işaret kullanmanın pratik olmadığını gördüler. Bu kadar işareti öğrenip akılda tutmak çok zordu. Bunun yerine dildeki seslere karşılık gelen işaretler buldular. Buna hiyeroglif adını verdiler.

Hiyeroglif alfabesi şöyle bir şey:

A	B	C K	D	E I Y	F	G
H	J	L	M	N	O	P
Q	R	S	T	U V	X	Z

Eğer bu alfabeyle ismini yazmak istiyorsan isminin sonuna erkeksen bir erkek, kadınsan bir kadın figürü yerleştirmeyi unutma.

Eğer çocuksan şöyle bir işaret yerleştirmelisin.

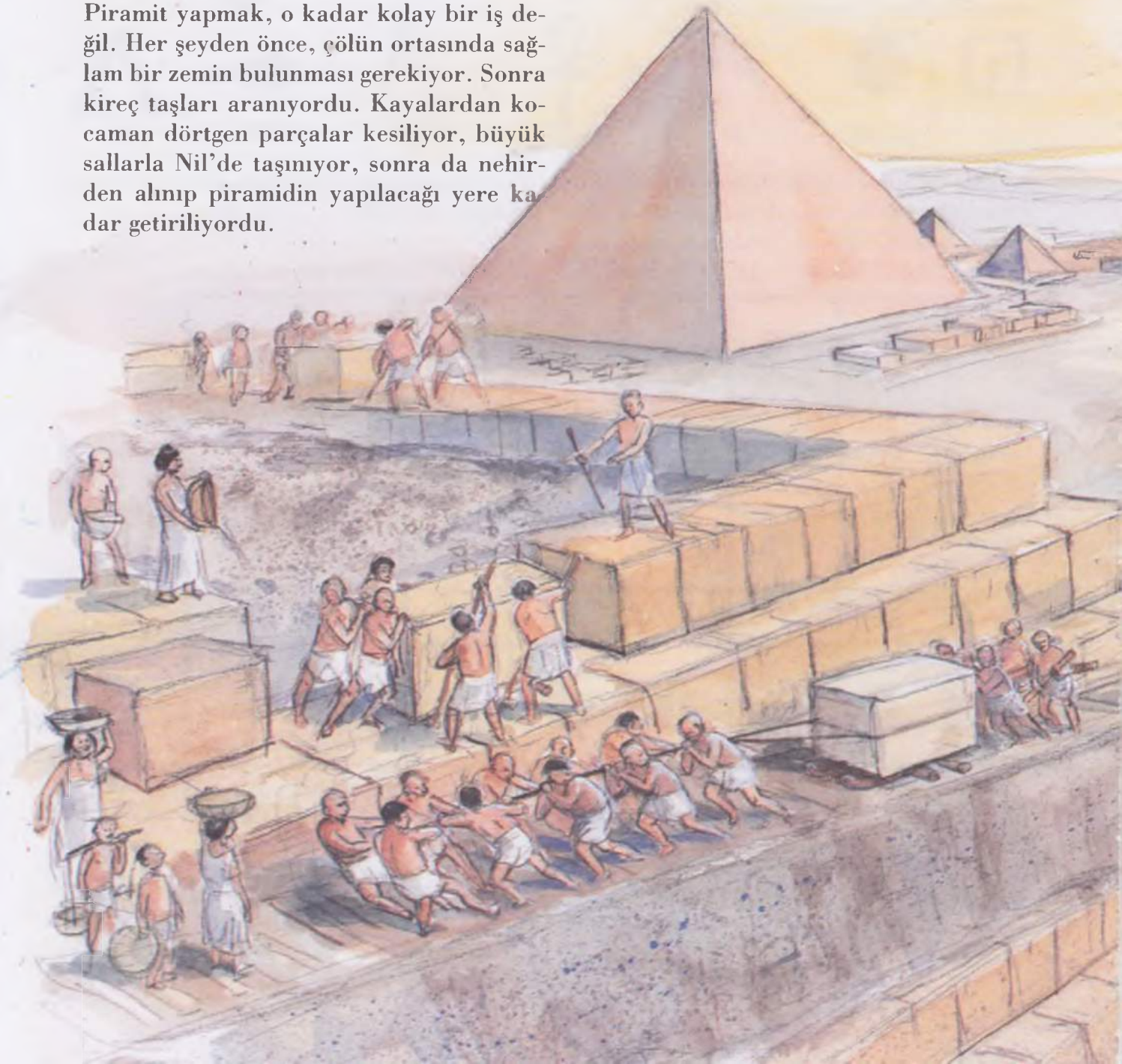
PİRAMİTLER

Nil taştığında çiftçiler tarlalarda çalışmıyordu. Siz, onların bu sürede dinlendiğini düşünüyorsanız yanılıyorsunuz. Çünkü çiftçiler, Nil'in taştığı zamanlarda büyük piramidin yapımında çalışmak zorundaydılar.

Piramit yapmak, o kadar kolay bir iş değil. Her şeyden önce, çölün ortasında sağlam bir zemin bulunması gerekiyor. Sonra kireç taşları aranıyordu. Kayalardan kocaman dörtgen parçalar kesiliyor, büyük sallarla Nil'de taşınıyor, sonra da nehirden alınıp piramidin yapılacağı yere kadar getiriliyordu.

Bu kocaman bloklarla belirlenen sağlam zeminin üzerine dörtgen bir duvar örülüyor. Bu duvarın içi kum ve çakılla doldurulyor.

Kadınlar ve çocuklar bu çakılları eşeklerle piramidin yapılacağı yere taşıyor.

Piramit gittikçe yükseliyor. Ama tamamlanması için yıllarca çalışmak gerekiyor. Piramit bittikten sonra dış duvarları zımparalanıyor ve bütünüyle düzleştiriliyor. Şimdi yüksekliği 140 metreyi aşan bu piramit, çölün ortasında güneşin altında parlıyor.

Mısır krallarına firavun deniliyordu. Bu büyük piramit firavun için yapılmıştı. Piramidin içinde bir mezar vardı. Firavun ölünce buraya gömülecekti. Piramidin dışına ise kraliçe, saraylılar ve uşaklar gömülecekti. Bunun amacı öldükten sonra da krala hizmet etmelerini sağlamaktı.

ÖLÜMDEN SONRA HAYAT

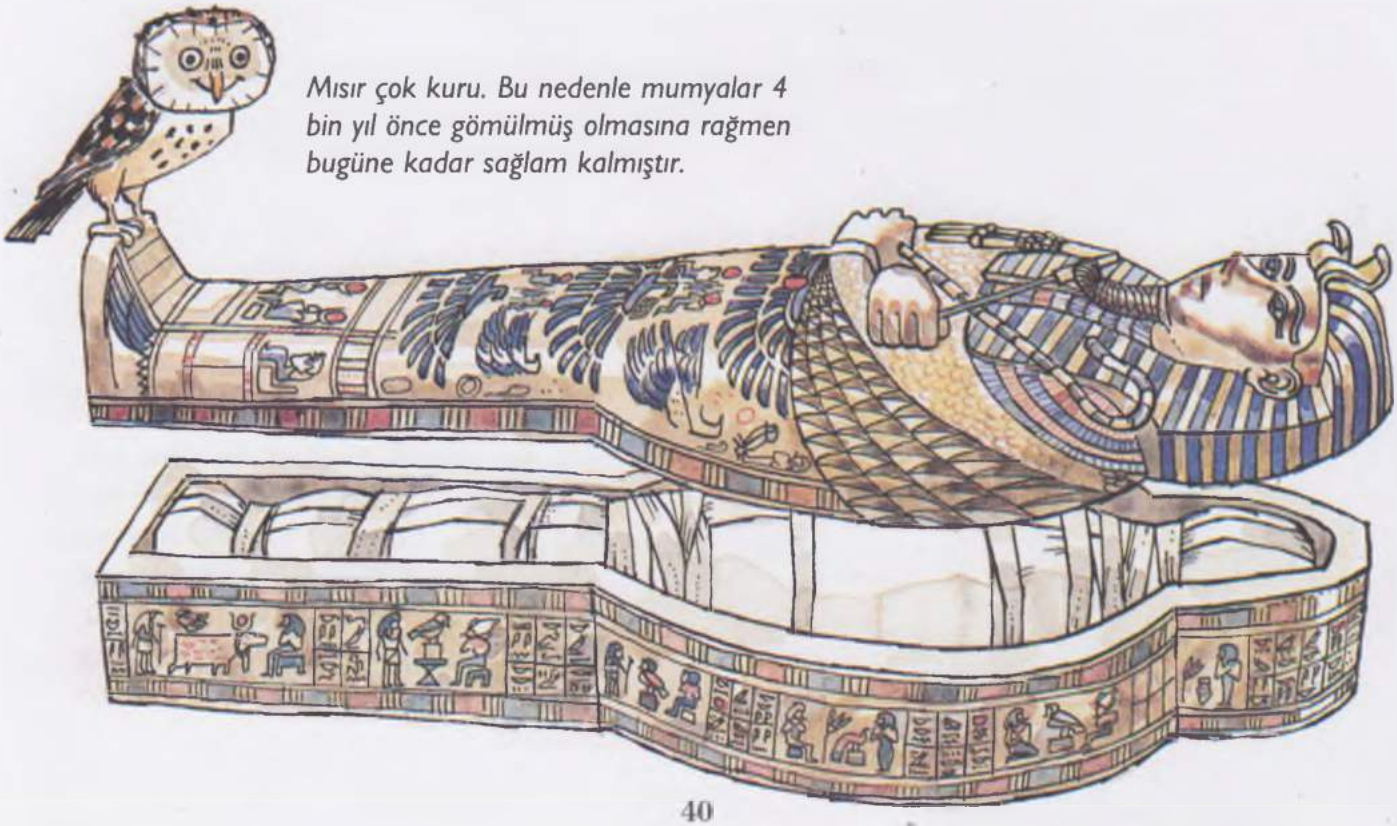

Mısırlılar, öldükten sonra yeraltında başka bir yaşamın devam ettiğine inanıyordu. Bu nedenle ölenler giysileri, mobilyaları, yiyecekler ve ihtiyaç duyacağına inandıkları şeylerle birlikte gömülüyordu.

Eğer bir insan öldükten sonra da yaşamaya devam edecekse, onun bedeninin zarar görmemesi gerekiyordu. Aksi halde, ruh tekrar bu bedene dönemezdi. Bu nedenle ölüyü mumyalıyorlardı. Bunun için önce ölünün bütün iç organları çıkartılıyordu. Bunun nedeni iç organların çabuk çürümesiydi. Ölünün beyni burundan sokulan sert bir cisimle çıkarılıyordu ve içi boşaltılan beden, en az 70 gün tuz içerisinde bekletiliyordu. Böylece nemi çekilen beden, bütünüyle kurumuş oluyordu. Sonra bu bedenin etrafı bez bantlarla sarılıyordu. En son aşamada mumya bir tabuta konuluyordu. Bu tabut ölen kişi sağlığında nasıl görünüyorsa öyle yapılıyor ve boyanıyordu.

Mısır çok kuru. Bu nedenle mumyalar 4 bin yıl önce gömülmüş olmasına rağmen bugüne kadar sağlam kalmıştır.

HER ŞEYE TANRILAR KARAR VERİYOR

Efsaneye göre tanrı Osiris, bir zamanlar kraldı. O'nun, İsis adında çok güzel bir kraliçesi ve Seth adında kötü mü kötü bir kardeşi vardı.

Osiris adil ve iyi bir insan olduğu için halk onu seviyordu. Seth, kardeşini çok kıskanıyordu. Osiris'in sarayı yalnız başına terk ettiği bir gün, Seth saldırarak onu öldürdü. Sonra parçalara ayırdı. Bacağını ve ayaklarını Nil'e attı. Kollarını bir eşeğin sırtına yükleyerek çöle gönderdi. Başını ve vücudunun diğer parçalarını bir tekneye yükleyip denize saldı.

Bunu duyan İsis, günlerce ağladı. Sonra sarayından çıktı. Once çöldeki bir eşeğin sırtında Osiris'in kollarını buldu.

Sonra bir tekneyle Nil'e açıldı ve orada Osiris'in bacaklarını ve ayaklarını buldu.

En sonunda denize yelken açtı. Günlerce dolaştıktan sonra çok uzaklarda bir yerlerde Osiris'in başını ve vücudunun diğer parçalarını buldu.

Bu parçaları bir araya getirdi. Sonra ağır ve sessiz şarkı söylemeye başladı. Bu şarkının çok garip sözleri vardı. Şarkısını bitirdiğinde Osiris tekrar hayata dönmüştü. Osiris ve İsis yeraltının kral ve kraliçesi oldular. Ölen her Mısırlı onların yanına gidiyordu. Onlar, bir kefesine doğruluk koydukları terazide ölülerin kalbini tartıyorlardı. Eğer terazilerin kefeleri eşitse onlara sonsuz bir mutluluk veriliyordu. Ama kalp ağır çekiyorsa bu ölenin kötü bir insan olduğunu gösteriyordu. İşte bu kötü insanlar, yemesi için korkunç bir yaratığa teslim ediliyorlardı.

İBRAHİM'İN SOYU

Uzun yıllar önce, Ur şehrinde İbrahim adında bir adam yaşıyordu. O'nun Sara adında bir karısı vardı.

O zamanlar Ur halkı birçok tanrıya inanırken İbrahim yalnızca tek bir tanrıya inanıyordu. Bu tanrıya 'Efendi' diyordu. Ve bütün dünyayı onun yarattığına inanıyordu. Bir gün Tanrı İbrahim'e, "Ülkeni terk et!" dedi.

"Akrabalarını ve babanın evini terk et! Sana göstereceğim ülkeye git!"

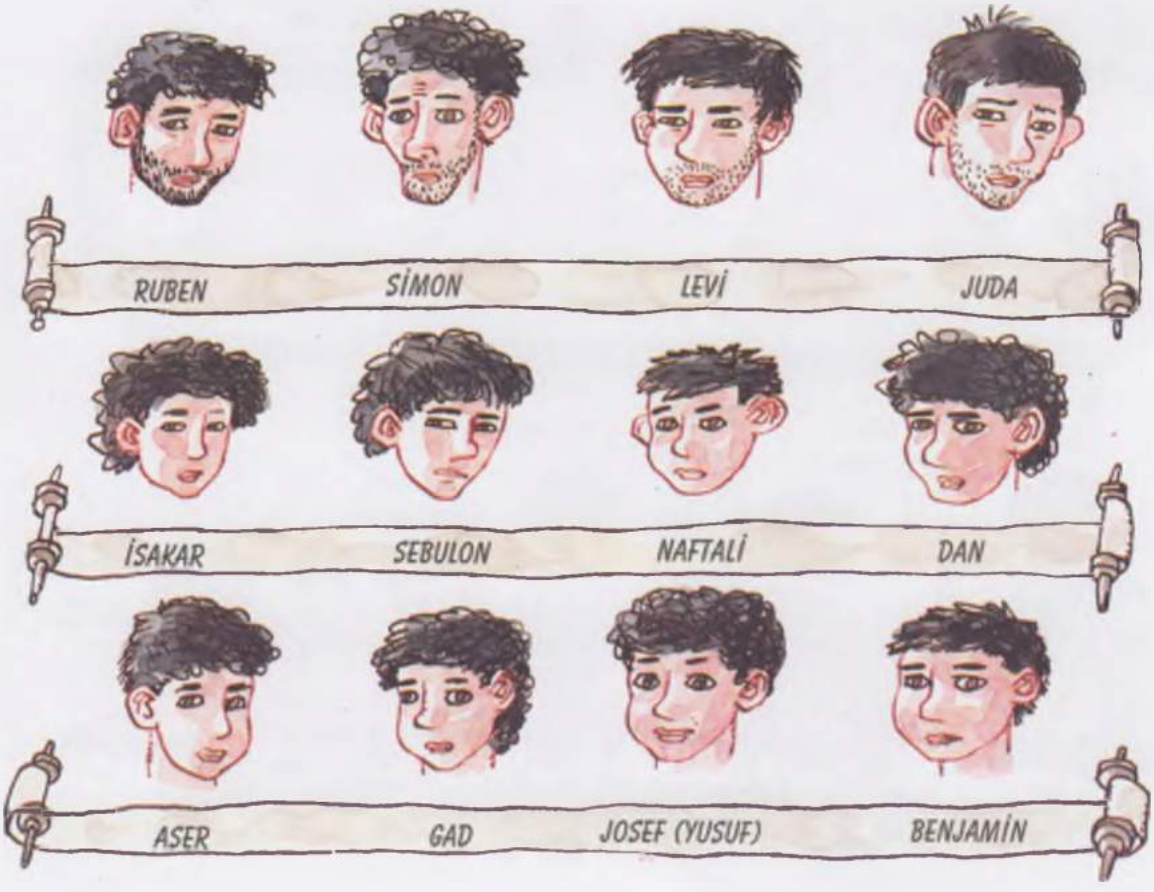
İbrahim, tanrısını her zaman dinlerdi. Bu defa da onun buyruğuna uydu. Karısını, çocuklarını, hizmetçilerini, koyunlarını, öküzlerini, develerini alarak Kenan ülkesine (Filistin) doğru yola çıktı. Burası tanrının vaat ettiği topraklardı.

İbrahim bu topraklarda yıllarca yaşadı.

Tanrı İbrahim'e "Yürü ya kulum" demişti. İbrahim çok zengin oldu. Gümüşleri, altınları, koyunları, öküzleri ve develeri çoğaldı.
İbrahim ve Sara'nın İshak adında bir oğulları vardı.

İshak, Rebeka ile evlendi. Ondan Yakup adında bir çocuğu oldu. Yakup'a İsrail de deniliyordu. Yakup'un da 12 oğlu oldu.

YAKUP'UN OĞULLARI

Yakup, oğulları içinde en çok Yusuf'u seviyordu. Bir gün, ona çok güzel bir giysi verdi. Yusuf'un kardeşleri bundan hiç hoşlanmadı.
Sonra bir gün Yusuf garip bir düş gördü...

Bir gün Yakup, Yusuf'u pazara gönderdi. Kardeşleri Yusuf'un yalnız başına gittiğini gördüler. Üzerinde babasının verdiği elbise vardı.

Yusuf'un üzerine saldıran kardeşleri giysisini alıp, onu bir kuyuya attılar.

O sırada bir kervan geçiyordu. Kardeşleri Yusuf'u çıkarıp köle olarak sattılar.

Sonra bir keçi kesip Yusuf'un giysisini kana buladılar ve bunu babalarına getirdiler. Bunu gören babaları günlerce yas tuttu.

Tacirler, Yusuf'u Mısır'a götürüp sattılar. Ve talihsiz Yusuf haksız bir şekilde suçlanarak hapse atıldı.

YUSUF VE FİRAVUN

Bir gün firavun garip bir rüya gördü. Rüyasında Nil Nehri'nin kenarında 14 tane inek vardı. Bunlardan yedisi tombul, yedisi de çok zayıftı.

Sonra bu yedi zayıf inek tombul olanları yediler. Yediler ama yine de zayıf kaldılar.

Firavunun rüyası şöyle devam ediyordu: Tek bir buğday sapının üzerinde yedi dolgun başak vardı. Sonra yedi tane buğday sapı ortaya çıktı. Bunların hepsi de kuru ve cılızdı. Bu kuru ve cılız başaklar dolgun başakları yediler. Firavun rüyanın bu kısmında uyandı.

Ertesi gün, firavun bütün adamlarını bu rüyanın yorumu için seferber etti. Ama hiç kimse bu rüyayı yorumlayamadı.

O zaman adamlarından birinin aklına Yusuf geldi. Yusuf'u tıraş ettiler, yıkayıp, temiz giysiler giydirdiler ve firavunun karşısına çıkardılar. Firavun, Yusuf'a rüyasını anlattı.

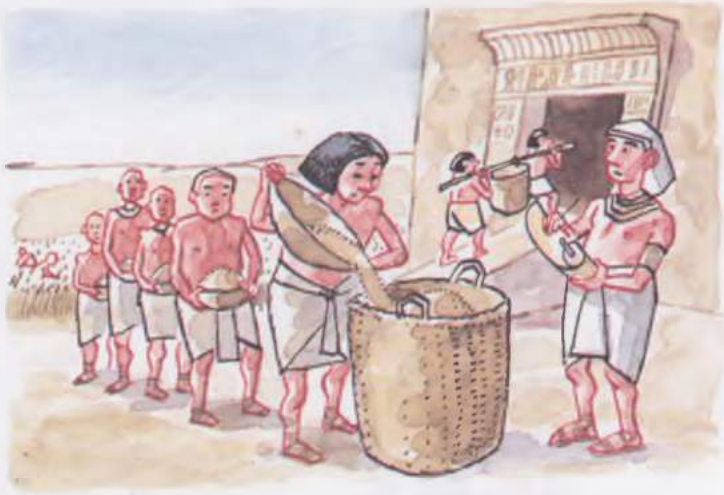

Yusuf, firavuna verimli geçecek yedi yılın ürününün beşte birinin saklanmasını öğütledi. Açlık başladığında bu ürünler halka dağıtılacaktı.

Firavun, Yusuf'un bilge bir insan olduğuna karar verdi ve onu yanına danışman olarak aldı. Yusuf'un parmaklarına altın yüzükler, boynuna da altın kolyeler taktı. İpekten giysiler giydirdi. Ve Yusuf'un bütün Mısır'ı kendi adına yönetmesini istedi. Yusuf'un dediği gibi önce yedi güzel yıl, ardından da yedi kötü yıl yaşandı. O zaman hem Mısır'da hem de Kenan ülkesinde açlık baş gösterdi.

Yakup, buğday almaları için çocuklarını Mısır'a gönderdi. Dertlerini anlatmak için kralın danışmanına yani Yusuf'un huzuruna çıktılar. Fakat Yusuf'u tanıyamadılar. Ama Yusuf onları tanıdı ve kendisini köle olarak satmalarına rağmen onlara çok iyi davrandı.

Yakup, oğulları ve onların çocukları Mısır'a gelerek Yusuf'un yanına yerleştiler. Bunlara, İsrailoğulları adı verildi. Mısır'da uzun yıllar yaşadılar. Yakup ve oğulları orada öldüler.

Hz. MUSA

Yusuf'u koruyan firavun öldükten sonra yerine gelen firavun İsrailoğulları'ndan hiç hoşlanmıyordu.

Firavun, İsrailoğulları'nı köle olarak çalıştırmaya karar verdi. Askerler onları bir araya toplayarak yeni kurulacak iki şehrin yapımında çalışmaya zorladı.

Ayrıca İsrailoğulları'ndan doğacak bütün erkek çocukların öldürülmesine karar verildi. Kız çocukları yaşayabilecekti.

İsrailoğulları'ndan bir kadın, erkek bir çocuk doğurdu ve çocuğu üç ay sakladı.

Ama daha fazla saklamaya cesaret edemedi. Papirüs dallarından yapılmış bir sepet buldu. Çocuğu sepete koydu ve üzerini dallarla kapattı. Sonra bu sepeti Nil Nehri'ne bıraktı. Çocuğun ablası ne olacağını görmek için nehrin kıyısında bekledi.

Bir süre sonra firavunun kızı ve uşakları yıkanmak için Nil'e geldiler.

Bebeğin ablası, annesini alıp geldi. Bebek artık yaşayabilecekti. Bebek büyüdüğünde firavunun kızına götürdüler. Firavunun kızı O'na Musa adını verdi ve kendi oğlu gibi büyüttü.

Hz. MUSA LİDER OLUYOR

Bir gün Musa çöldeyken yanan çalıları gördü. Ama garip bir şey vardı. Çalılar yanmasına rağmen ateş çalıları yok etmiyordu. Musa çalıların yakınına gitti ve alevlerin içinden bir ses duydu.

Musa tanrının dediklerini yaptı.

Ertesi gün Nil'den bir kurbağa sürüsü çıktı. Evlerin içi, yatak odalarına ve mutfaklara kadar her yer kurbağa doldu. Firavun yine de İsrailoğulları'nı bırakmadı.

Sonra bütün Mısır'ı karıncalar, sinekler ve çekirgeler istila etti. Tarlalardaki bütün ekinleri yiyip bitirdiler. Firavun yine de İsrailoğulları'nı bırakmadı.

Tanrı bir hastalık gönderdi. Ülkenin her tarafında atlar, eşekler, koyunlar, inekler ve develer öldü. Ama firavunun inadı kırılmadı.

Bunun üzerine Tanrı Azrail'i gönderdi. O, ev ev dolaşarak her evdeki en büyük erkek çocuğu öldürdü. Bundan önce Musa kendi halkına bir kuzu keserek kanını evlerinin kapısına sürmelerini öğütlemişti. Bu yüzden Azrail, kapısında kan olan evlere girmedi.

En sonunda firavun, İsrailoğulları'nın Mısır'ı terk etmesine izin verdi. Yıllarca çölde yol aldılar. Sonunda Kenan ülkesine geldiler. Burası tanrının vaat ettiği topraklardı.

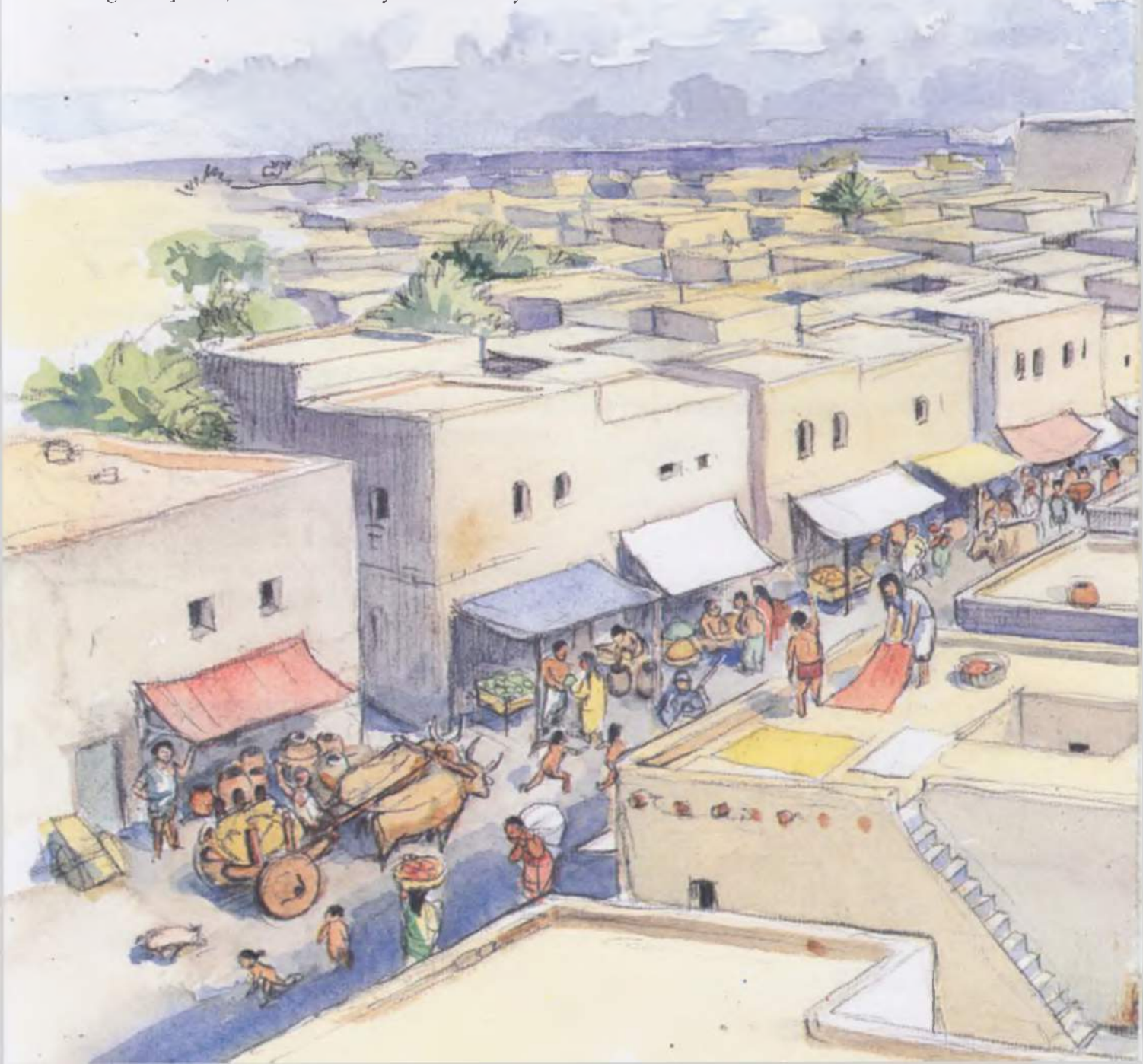

Bana öyle bakmayın! İsraillilerin kutsal kitabı Tevrat böyle yazıyor. Daha sonra bunlara Yahudi adı verildi. Bugünkü İsrail'in bulunduğu bölgede yüzyıllarca yaşadılar.

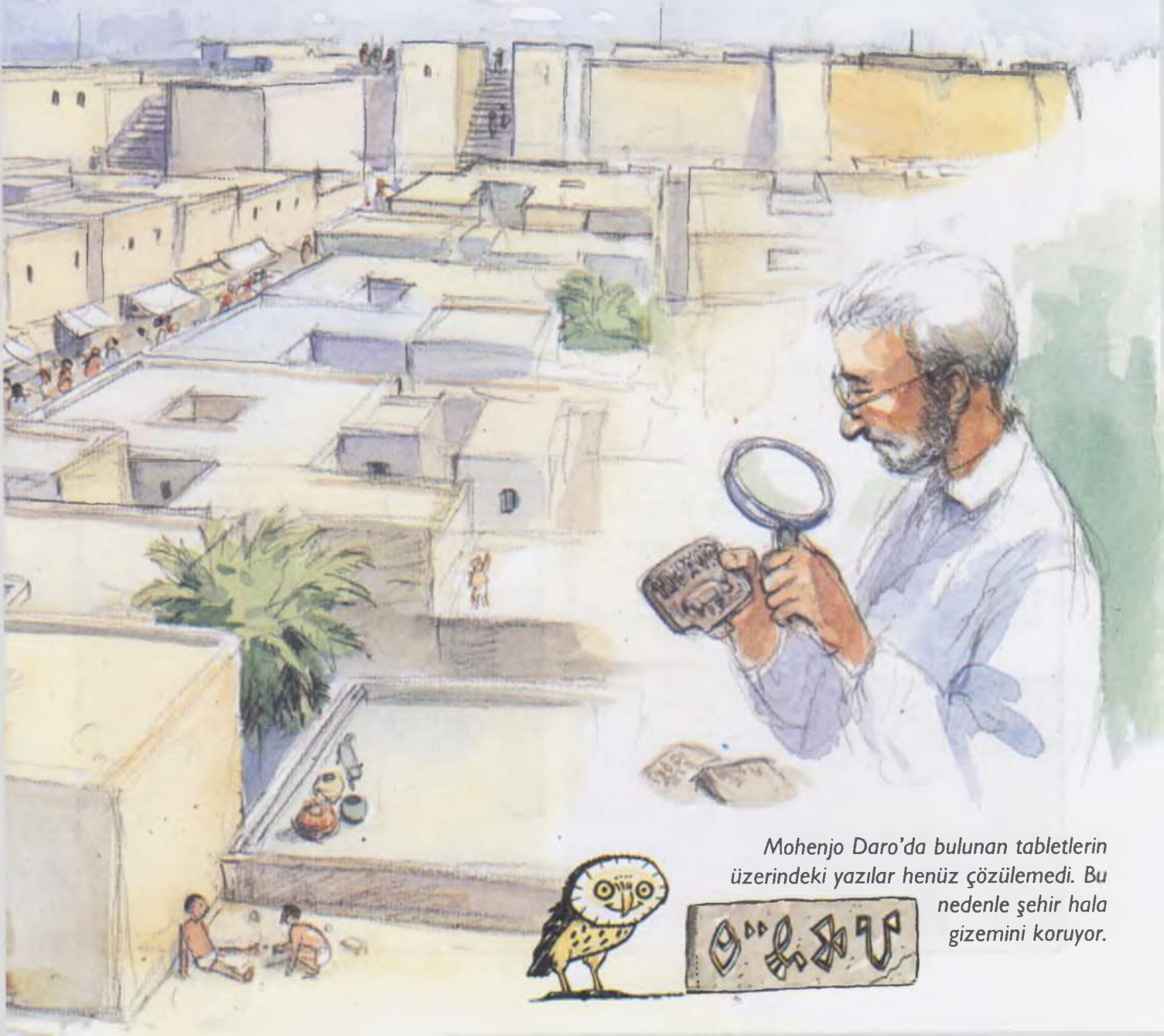
MOHENJO DARO ŞEHRİNDE

MÖ 2500'lerde bile Hindistan'da büyük şehirler vardı. Bu yıllar Ur kralı A-bar-gi ve çiftçi Aki'nin yaşadığı yıllardı, Mısır'da ise büyük piramit yapılıyordu .

Mohenjo Daro şehri, İndus Nehri kıyılarına kurulmuştu. Yetmiş bin insanın yaşadığı bu şehir, o zaman dünyanın en büyük şehirlerinden biriydi. Çok düzenli cadde, sokak ve meydanları vardı. Hemen hepsi iki katlı olan evler tuğladan yapılmıştı ve duvarları gri renkli bir çamurla sıvanmıştı. Tuvaletler evlerin içindeydi ve çok iyi işleyen bir kanalizasyon sistemi vardı.

Arkeologların yaptıkları kazılarda neredeyse bütünüyle ortaya çıkarılan bu şehir terk edilmişti. Bunun nedeni bir türlü anlaşılamadı. Belki ırmak taşmış şehir yaşanmaz hale gelmişti. Ya da bir saldırı sonucu terk edilmişti. Ama bunların hepsi bir varsayım ve şehrin akıbeti hala tam olarak bilinmiyor. Bilinen tek bir şey var ki; bu şehir o zamanlar dünyanın en düzenli ve gelişmiş şehriydi.

Mohenjo Daro'da bulunan tabletlerin üzerindeki yazılar henüz çözülemedi. Bu nedenle şehir hala gizemini koruyor.

BUDA

Hindistan'ın başka bir bölgesinde, Himalaya Dağları'nın eteklerinde bir kral ve kraliçe yaşıyordu. Birbirini çok seven bu iki insanın tek eksiği bir çocuktu.

Kraliçe bir gün çok garip bir rüya gördü. Büyük bir ağacın gölgesinde uyurken yanına altı dişi olan bir fil geldi. Hortumunda bir nilüfer çiçeği vardı. Bağırdığı zaman dağları titretiyordu. Kraliçenin etrafında üç defa dolandı ve hortumuyla kraliçenin sağ tarafına dokundu.

Kraliçe rüyasını krala anlattı. O da krallığının en bilge adamını saraya çağırdı.

Kraliçenin bir oğlu oldu. O'na, Sidartha adını verdiler. Elbette kral, oğlunun güçlü bir kral olmasını tercih etti. Bu nedenle hiçbir yaşlıyı, hastayı, ölüyü ve dilenen bir keşişi görmesini istemiyordu. Sidartha için üç tane büyük saray yaptırdı. Yazlık, kışlık ve yağmur mevsiminde yaşayacağı saraylardı bunlar. Bu saraylardaki hizmetçiler genç ve sağlıklı olacaktı. Sidartha şehri gezmek istediğinde kralın adamları bütün yaşlı, yoksul ve hastaları şehrin dışına çıkarıyordu. Sidartha bunlardan hiçbirine rastlamamalıydı.

Sidartha büyüdü ve güzel bir prenses olan Yasodhara ile evlendi. Bir oğulları oldu. Hep birlikte mutlu bir şekilde yaşıyorlardı. Ama Tanrılar, Sidartha'nın genç, güzel ve sağlıklı olmayan insanları da görmesine karar verdi. Bu nedenle Tanrılardan biri, yaşlı ve hasta bir adam kılığına bürünerek Sidartha'nın sarayına geldi.

Birkaç gün sonra Sidartha, yerde yatan hasta bir adam gördü. Adamın tüm vücudu yaralar içindeydi.

Sonra bir cenazeye rastladı.

Ve dilenen bir keşiş.

Artık Sidartha'nın düşüneceği çok şey vardı.

Dolunayın olduğu bir gece Sidartha uyuyamadı ve yatağından kalktı. Uşaklarına, atı Kanthaka'yı eyerlemelerini emretti. Ve sarayı terk etti. Prenses Yasodhara ve küçük oğlu olanlardan habersiz uyuyordu. Sidartha atını mahmuzlarken kendi kendine şöyle dedi:

Sidartha önce dilenen bir keşiş oldu. Saçlarını kazıttı ve bir keşiş gibi giyindi. Altı yıl oruç tuttu. Yalnızca su içiyor ve günde sadece bir avuç pirinç yiyordu. Sonunda iskelet gibi oldu. Ama buna daha fazla dayanamadı.

Sidartha gerçeğe ulaşmak için bunun yanlış bir yol olduğunu anladı. Ve diğer insanlar gibi yemeye başladı.

Sidartha bir akşam bir incir ağacının altına oturdu. İnsanların niçin acı çektiklerini ve niçin öldüklerini düşünmeye başladı. Düşünceleri gittikçe derinleşiyordu. Günlerce o ağacın altında kaldı ve yalnızca düşündü.

Sidartha 49 gün sonra ağacın altından kalktı. Gerçeği bulmuştu! Şimdi acıların neye bağlı olduğunu biliyordu. Acıların nedeni insanların iktidar ve mutluluk peşinde koşmalarıydı. O anda ismini değiştirerek kendine Buda adını verdi. Anlamı 'Uyanan' demekti.

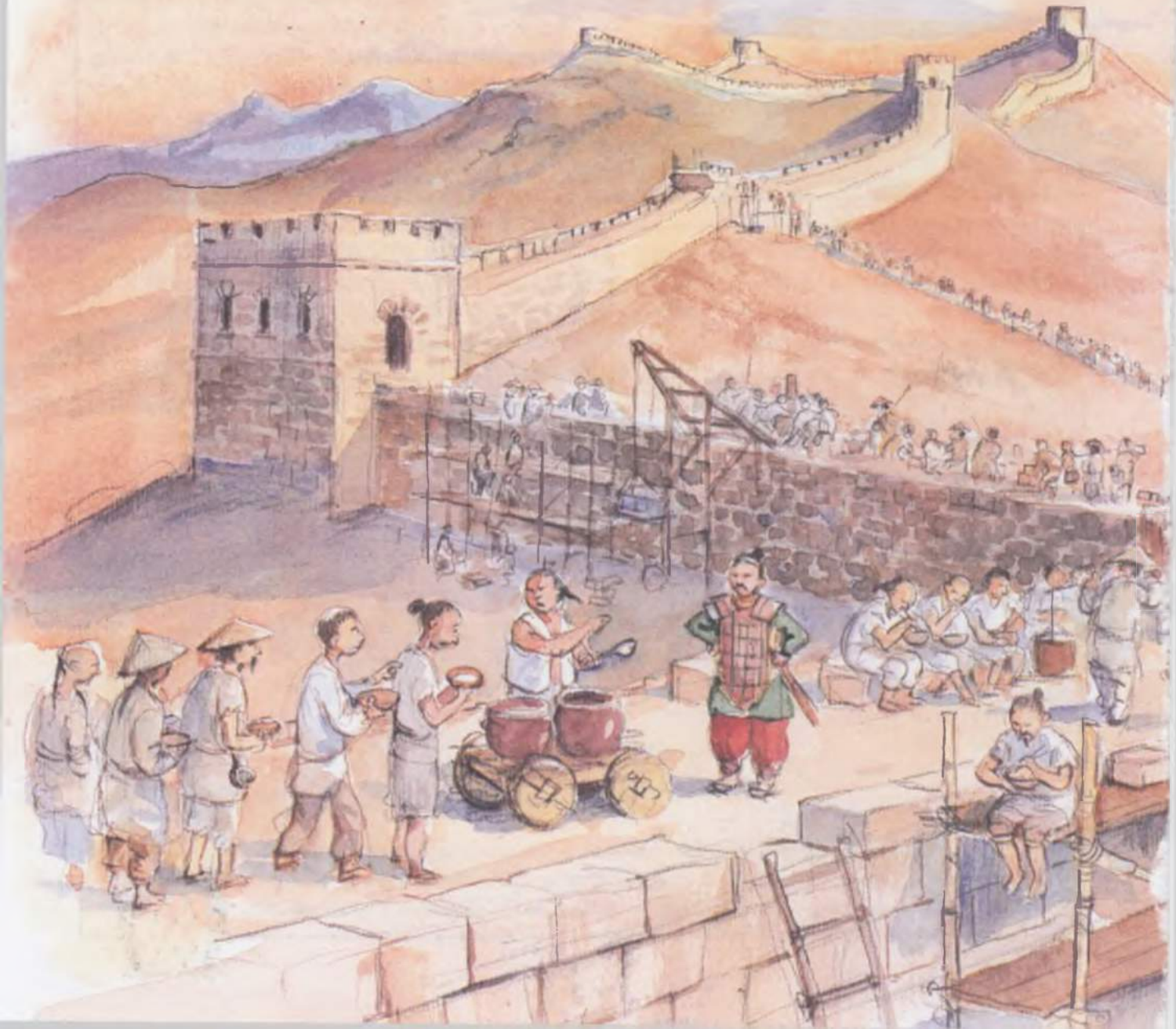
Buda, bütün Hindistan'ı dolaşarak öğretisini anlatmaya başladı. İnsanlar her yerden onu dinlemeye geliyorlardı. Birçok öğrenci edindi.

Buda'nın öğretisine Budizm deniyor. Bugün bu öğretiyi savunan milyonlarca insan var. Bunların çoğu Çin, Japonya, Vietnam, Burma, Tayland ve Sri Lanka'da yaşıyorlar. Budizm kast sistemine karşı olduğu için Hindistan'da baskılar nedeniyle barınamamıştır.

ÇİN SEDDİ

Li ve Chang, Çin'de yaşıyor. İmparatorun ordusunda askerler. Defalarca savaş görmüşler. Ama şimdi yapacakları şey başka. Çin Seddi'nin inşaatında çalışacaklar.
Duvarın yapımına iki bin yıldan fazla bir zaman önce başlandı. Li ve Chang, güneş doğarken uyanmak zorundalar ve her zaman yorgun uyanıyorlar. Ama imparator için bunun bir önemi yok. Duvar bir dağ sırasının yamacına yapılıyor. Li ve Chang sadece küçük bir kase haşlanmış pirinç yiyebiliyor. Bu nedenle her zaman aç kalıyorlar. Duvarın inşaatında çalışanların büyük bir kısmı Li ve Chang gibi asker. Diğer bir kısmını köylüler ve mahkumlar oluşturuyor.

Böyle bir duvarın inşa edilmesi o kadar da kolay değil. Kayalar parçalanıyor, taşlar yontuluyor. Ve insanlar sırtlarında çamur ve çakıl taşıyor. Onlarca keçinin boynuzlarına ipler bağlanıyor ve ağır taşları taşımak için zorlanıyorlar.

Bazen duvar çok keskin kayaların üzerine inşa ediliyor. Bir insan zinciri oluşturuluyor ve taşlar elden ele geçiriliyor. Tabii böyle bir çalışma insanları bitkin düşürüyor. Çoğu hastalanıyor ve ölüyor. Birçok insan da sakat kalıyor. Ama bunun imparator için hiçbir önemi yok. Çin'de daha çok insan var.

Sekiz metre yüksekliğinde ve beş metre genişliğinde çok sağlam bir duvar bu. Üzerinde savaş arabaları sürülebiliyor. Belirli aralıklarla konulan kuleler, duvarın savunmasını kolaylaştırıyor.

Bu Çin İmparatoru Shi Huangdi.

Duvar kuzeyde denizden başlayıp dağları aşarak ülkenin iç bölgelerinde bulunan çöllere kadar uzanıyor. Böylece Çin'e düşmanın giremeyeceği varsayılıyor.

Çin Seddi 2400 kilometre uzunluğundadır. Yani Anadolu'nun doğudan batıya yaklaşık bir buçuk katı.

Shi Huangdi çok sert bir yönetici. Emrettiği her şey yerine getirilmek zorunda. Yeni bir alfabenin yazılmasını emrediyor. Böylece herkes birbirinin yazdığını anlayabilecek.

Çin alfabesi şöyle görünüyor:

山 田 雨 人

DAĞ TARLA YAĞMUR İNSAN

Shi Huangdi, ülkedeki bütün eski kitapların yakılmasını emrediyor. Bu kitapların çoğu Kong Fuzi'nin yazdığı kitaplar. Kong Fuzi ayaklanmanın bir hak olduğunu yazıyor. "Eşitsizliğin olduğu her yerde insanlar ayaklanmalı" diyor Fuzi, "aksi halde insan olma özelliklerini kaybederler". İmparatorun emriyle evinde Fuzi'nin kitabı olan herkes, bunları askerlere teslim etmek zorunda kalıyor. Bu isyankar düşünceler büyük meydanlarda yakılan ateşlerde küle dönüşüyor.

Ama Fuzi'nin yazdıklarının yok olmasını istemeyenler ellerindeki kitapları koruyor.

Bazıları evinin zeminine...

Bazıları mezarlıkta kazdıkları çukurlara...

Bazıları da evinin duvarına saklıyor.

İnsanların bir kısmı ise Shi Huangdi öldükten sonra tekrar yazmak üzere ezberliyor.

Sonunda bütün insanlar gibi kudretli imparator Huangdi de öldü. Yerine oğlu geçti.

Ama Fuzi'nin düşüncelerinden etkilenen halk ayaklandı ve onu devirdi. Fuzi'nin kitapları gömüldükleri yerlerden çıkarıldı ve ezberlenenler tekrar yazıldı.

Shi Huangdi'nin zamanından yalnızca duvar kaldı. Eğer bir gün Çin'e gidip bu duvarın üzerine çıkarsanız, Li ve Chang gibi binlerce insanın çektiği eziyetleri hatırlayın.

